

WALDORF ÚJSÁG - GÖDÖLLŐ

Dióhéj

2022 ŐSZ

TARTALOM

Forgács Erzsébet: Beköszöntő

Pedagógia és művészet:

Horváth Györgyi évnyitó beszéde

Forgács Erzsébet: Mi a fejlődés?

Részletek Claus-Peter Röh: Az átmenetek mint fejlődési dinamika a feloldódás és újjászületés között című írásából

Michaela Glöckler: A nonverbális nevelés szükségessége – Skoda Mercedesz fordítása

Óvodaérettség – részletek Elisabeth Jacobi írásából

Vezérfonalak az iskolaérettség megállapításához – részletek

Werner Kuhfuss: Mi az iskolaérettség? – Kuntz Orsolya fordítása

Arcok:

Új családok bemutatkozása
Bognár, Héjja, Pávics és Szalai család

Iskolai élet:

Farkas-Molnár Judit: A lírák újjászületése

Óvodai élet:

Érés a Mocorgóban

Közösségi élet:

Csendes Veronika, Dufka Hajnalka, Harmati Ábel, Kőhalmi Adél és Kőhalmi Luca írásai az élőláncról, a megmozdulásokról

Életmód:

Mincsik István és Csendes Veronika receptjei

Kézműves oldal Kőhalmi Lucától

Kitekintő:

Wageningenben jártunk – Freigang Krisztián és Kecskés Judit írása

Fábián Zsuzsa: Utószó

BEKÖSZÖNTŐ

*„Megjönnek majd a gazdag ősnek,
Derült mosolygó napjai,
Midőn érett gyümölcs alatt fog
A fáknek ága hajlani.”
(Tompai Mihály)*

Olyan korszakban élünk, amikor egyre nehezebb elhinni, hogy mindennek megvan a maga ideje. Hogy megvan az ideje az érésnek, az aratásnak, a szüretnek, a betakarításnak is.

De amikor a nagy kozmikus rendben sem találjuk már az évszakokat a jellegzetes minőségeikkel, akkor felébredhet bennünk a kétely. Az sem könnyíti meg a helyzetet, hogy a világban zajló események is ezt a felborult rendet tükrözik. Olyan megrendítő változásokat élünk át, melyek mindannyiunk számára követelhetetlenek, átláthatatlanok.

Akkor mégis van-e valami, ami az elsötétülő időben lámpást gyűjthet nekünk, hogy a kívül csökkenő fényben megvilágítsa belső útkeresésünket?

Ha megpróbáljuk felfedezni és mélyebben megérteni a változások sodrásában is ott rejtőzködő törvényszerűségeket, akkor ez világítótorony lehet a homályban.

Tavasztól nyárig a természetben a növekedés erői hatnak. János-naptól ezek a növekedési erők átfordulnak az érésbe. A népi bölcsesség szerint "töve szakad a búzána". A Nap fénye, melege eddig kívülről hatott a növekedésre, innenől azonban az érés belső hőjévé válik.

A fejlődés forrása a szellemi világban nyugszik. Ebben bízza másként tekinthetünk gyermekeinkre is, mert ez azt is jelenti, hogy minden egyes gyermek a maga belső erejéből fejlődik. Ez az erő ott munkál bennük, célja: az élet a földön.

"A gyermekek fentről jönnek, tehát nem fölhúzni kell őket magunkhoz, hanem hívni, az alászállásban megtámogatni!" (Werner Kuhfuss)

Ez a gyermekeink legfontosabb üzenete, hogy a káoszban lássuk meg a kozmoszt!

Forgács Erzsébet

PEDAGÓGIA ÉS MŰVÉSZET

ÉVNYITÓ BESZÉD

Kedves Egybegyűltek!

Egy gondolat-kirándulásra hívlak Benneteket.

Utunk kiindulópontja egy ÉR. Egy apró erecske, mely elindul útján, és néha egész távolra el-ÉR.

Ahogy halad, alakítja, ÉR-leli medrét, és ereje teljében hegyeket épít, sziklákba szurdokokat mélyít. Alakítja földünk testét, bolygónkat, hol bolyongunk, míg itt vagyunk.

Földünk és testünk alkotókövei az ásványok, az ÉR-cek.

Ezt az építményt táplálja egy ÉR-hálózat, a v-ÉR.

Azután jön két elem. Az ÉR-z-elem, mely sokszor zavarosan zizeg, de ha sikerül helyesen behangolni hangszerünk, zenő zenévé is nemesülhet.

Ebbe a harmóniába ÉR-kezhetsz az ÉR-t-elem, mely ÉR-t-éket teremteni képes.

ÉR-cból épülve

v-ÉR-rel táplálva

ÉR-zelemmel zengő

ÉR-telemmel ÉR-téket teremtő

ÉR-tékes - ékes - ragyogás

Mi ezt az utat választottuk, ezt ÉR-leljük, hiszen mi ehhez ÉR-tünk - (mi)ÉR-tünk - ÉR-tetek.

ÉR-titek?

Gyertek!

Horváth Györgyi

MI A FEJLŐDÉS?

"Ki beszél már arról, hogy minden gyermek lelke mélyén ott szunnyad a tudatosodás és a szép tettek utáni vágy eszméje, az emberbe belevésődött elemi igény arra, hogy saját fejlődését azokhoz a kulturális erőkhöz kapcsolja, amelyek a gyakorolt szeretet jegyében alakítják a társadalmat?" (Henning Köhler)

Amikor fejlődésről van szó, akkor ez mindig összekapcsolódik az érés folyamatának vizsgálatával is. Sokat beszélünk erről, és talán éppen azért marad örök téma, mert egyre inkább veszítjük szem elől az érésnek a folyamat jellegét. Leginkább egy beteljesedett, kész állapotként tekintünk rá, mint az életünknek egy fejlődést lezáró állomására, amely meghatározott kritériumok mentén egy bizonyos követelményszint elérését tükrözi. Ilyenek pl. az óvoda- és iskola-érettség, vagy az érettségi, hogy csak a legfontosabbakat említsük.

De a fejlődésnek van egy másik aspektusa is, az pedig a növekedés. A növekedés a fizikaiságban zajlik, ezért ennek egyértelmű, centiméterekben, kilogrammokban is mérhető jegyei vannak. Belenövünk a térbe. Szeretjük is követni ezt a növekedést, és rácsodálkozni az ajtófélfára húzott vonalakra.

Az érésnek nincsenek ilyen pregnáns mutatói, noha adott életszakaszban törvényszerűen bekövetkezik a fogváltás, vagy a nemi érés. Az ehhez vezető út azonban latensen zajlik, és sokkal inkább az életfolyamatokon belül végbemenő metamorfózis. Ez a változás tehát az átmenetekben él, és "éppen akkor lesz a gyermek fejlődési ereje tapasztalható, amikor egy átmeneti időszakban változást

sokan megy át, amikor új erők hatolnak be a már megszerzettekhez és a különböző szintek között új támaszt keres.

A gyermek belső lényének jellemzői változó fizikai megjelenésében és gesztusaiban nyilvánulnak meg. A fizikai testet minden fejlődési szakaszban és minden átmenetnél áthatja a gyermek individuális időbeli lény. Ez egy olyan organizmus, amely az összes korábbi élményből, tapasztalatból áll össze, melyek most belülről hatnak a gyermek jövőbeli érlelődésére, ami magában foglalja a:

- gyermekkori tapasztalatokat
- kríziseket és betegségeket
- családi és óvodai életet
- barátokat, új ismeretségeket, költözéseket
- szokásokat és viselkedésmintákat
- azokat a fejlődési impulzusokat, amelyek már a születés előttről benne rejlenek a gyermekben" — olvashatjuk Claus-Peter Röh átmenetekről szóló írásában (*Nevelésművészet 2015./1.*).

Az átmeneteknek tehát hatalmas jelentősége van az érés esetében. Miközben semmi látványos nem történik, amikor elérkezik az ideje, bekövetkezik a törvényszerű változás.

Milyen mély bölcsességgel mutatja meg ezt Hófehérke vagy Csipkerózsika meséje! Mindketten mintegy álomtudatban élnek át a nővé érés folyamatát. Amíg nem jött el az ideje, addig egyikükhöz sem juthatott el a királyfi. Addig Hófehérke mint halott fekszik üvegkoporsójában, Csipkerózsika pedig alussza százéves álmát. Csak akkor, amikor "megérett a helyzet", csakis akkor zökken ki az alma Hófehérke torkából, és nyílik szét magától Csipkerózsika tövises rózsabozója.

Az érést tehát nem lehet sűrgetni!

Az ember testének égi szimbóluma az ötágú csillag. A rózsza és az alma virága is ezt az ötágúságot hordozza, hogy aztán ez belülről jelenjen meg, most már mint a termékenység képe. Vágjunk csak ketté keresztben egy almát, ott van benne a magház ötágú csillaga a magokkal!

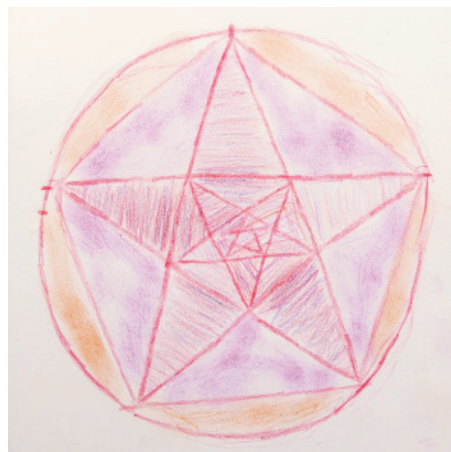

Szűcs-Révész Vince, 3. osztály

Weöres Sándort idézve:

„Aki leszáll saját alap-rétegébe, ilyenkor maga mögött hagy minden életbeli érzést, minden gondolatot és lehetőséget, s ott van, ahol majd halála után az időtlenben, változatlanban, ahol nincs többé "én" és "nem-én", hanem mindennek minden-nel azonossága, tagolatlan végtelenség. Nem ájult sötétség ez, hanem fényen túli ragyogás, tett nélküli sugárzó működés, érzéstelen teljes szeretet, örök változatlanlanság, mégsem megdermedés, hanem változásfelettség, melyben minden változó is benne rejlik, akár az ébrenlétben az alvás lehetősége.”

Forgács Erzsébet

Csontos Előd, 5. osztály

A fejlődés csendben, sötétben történik. Ezt mi magunkon is meg tapasztalhatjuk a téli napfordulóig fogyatkozó külső fényben, a kardinális érények gyakorlásával.

A következőkben az éréstől, fejlődésről, átmenetekről olvashattok néhány írást. Próbáltuk úgy összeválogatni, hogy mindenki találhasson benne magának olyan gondolatot, kapaszkodót, ami segítő lehet azon a közös úton, ahogy gyermekeink egészséges fejlődését kísérjük, támogatjuk. Nem volt célunk sem a teljességre törekvés, sem a kész megoldások átadása, inkább inspirációt, további keresésre ösztönzést igyekszünk közvetíteni az alábbi írásokkal. Olyan is van köztük, aminek a fordítását a következő számokban folytatjuk majd (terveink szerint), és olyan is, amiből itt csak részletet teszünk közzé, de reményeink szerint többeteket kíváncsivá teszünk a forrásokban megjelölt teljes cikkek elolvasására.

Barna Luca, 4. osztály

RÉSZLETEK

Claus-Peter Röh: Az átmenetek mint fejlődési dinamika a feloldódás és újjászületés között

című írásából

A születéstől kezdve három áramlat hatja át a fiatalok fejlődését:

- Ha megfigyelünk egy kisgyermeket, akkor csodálkozva tapasztalhatjuk, hogy lépésről-lépésre hogyan fejt ki magát teljesen a belső lényéből a mozgásokon, gesztusokon, hangzókön, pillantásokon és mimikán keresztül.
- Ez a bensőben eredő élénkség, mozgékonyosság szorosan összefügg az egész szervezet növekedési folyamataival: a lelkeség újra meg újra összecseng a testi folyamatokkal.
- A harmadik fejlődési áramlatot kívülről veszi fel a gyermek abban a képességében, hogy még egész emberként egy érzékszerv. Az odaadási és utánzási ereje mélyen összekapcsolódik az összes külső benyomással.

Ezen áramlatok összjátéka folytán képződik a gyermek lény, mely napról-napra továbbfejlődik: a belső szellemi kiható a lelkiekbe, és így közvetlenül kapcsolódik minden testi és környező dologgal. Ha az időbeli folyamatokra tekintünk, akkor minden változásnál a konsolidáció fázisai figyelhetők meg, amelyekben a meglévő lénykonfiguráció hordozza az új tapasztalatokat és tanulási lépéseket. Ezáltal ezek a tapasztalatok újlag erősítően hatnak vissza a gyermekre. A stabilizálódás és önmagunkra találás e

fejlődési szakaszaitól különböznek a dinamikus változási szakaszok, amelyeket erős fejlődési behatások jellemeznek: új impulzusok rázkódtatják meg az addig elérteteket, és olyan átmenetekbe vezetnek, amelyek a változás, az elindulás, de az érzékenység és bizonytalanság egyéni dinamikáját is magukkal hozzák. (...)

A gyermek a 3. év alapvető átalakulásában

A 3. év vége felé zajló átalakulás példáján keresztül azt látjuk, hogy a kisgyermekkor nagyfokú érzékszervi fogékonysága igen erősen jelen van még. Ezt azok a pillanatok mutatják például, amikor a gyermek teljes odaadással merül el az észleletben. Ehhez kapcsolódik egy konkrét élethelyzet leírása:

- A gyermek késő ősszel csodálkozó örömmel figyel meg egy felnőttet, aki sok falevelet tol egy talicskán. Ez a kislány másnap szintén levelet tol egy gyerektalicskán a felnőtt mellett. A tevékenység és utánzás ésszerűsége miatt a gyermek tökéletesen jól érzi magát. A felnőtt pedig feleslegesen úgy gondolja, hogy magyarázó megjegyzést kell tennie: „Jó, hogy ma mindketten levelet talicskázunk.” Ez a kívülről jövő szónoklat megszakítja a gyermek odaadásának akarati áramát. Ezért megáll, és határozottan azt mondja: „Mi ketten – és én!” Utána folytatódik a munka. E kép mellé néhány nap múlva egy másik kerül:

- Egy, a várost átszelő úton menet közben a gyermek felismeri újra a helyet és az utcát, mindjárt elérik a piacteret. A kislányt közvetlenül hatalmába keríti az akarat, hogy megint odamenjen. Amikor az anyukája más végcélra egy másik útra tér, heves tiltakozásba kezd: „Nem! Nem! Nem akarok amarra menni!” A saját akaratereje olyan erősen ragadja és rázza meg a gyermeket, hogy toporzékol és bele-remeg. (Később a legtöbb felnőttnek sajnos már nem lehetséges ennyire vehemens egyértelműséggel „nem”-et mondania.)

Röviddel a 3. születésnap után ismét a tárgyalt átmeneti időszak egy új szakasza következik. Az átgondolás rövid pillanata után azt kérdezi a kislány egészen közvetlen komolysággal: „Mama, hogyan csinálja a Jóisten, hogy nőjön a hajunk? Magokat szór a fejünkre?”

Összefoglalva állítsuk egymás mellé minden részletében ezt a három fejlődési képet:

- az utánzó akarat, amely – kívülről megszakítva – az én-tudat pillanathoz vezet
- a nem-akarás és önérvényesítés hargagos felizzása
- a gyermeki fantáziából eredő képek kérdő párosítása, összekapcsolása.

Ha teljesen a gyermek szemszögéből kiindulva megpróbáljuk az egyik képet a másikba átsiklatni, úgy egy dinamikus és kényes átmenet előtt állunk: a környezet iránti tökéletes odaadás még megvan, de a sarjadzó öntudat különböző ideig és erősséggel hatja és járja át azt. Ez csendesen tűnődő pillana-

Kiss Tamara Panka, 4. osztály

tokban akár egészen befelé is fordulhat és olyan új kérdésekhez vezethet, amelyek a gyermeknek a világhoz való új viszonyában komolyak és fontosak, és gyakran a gyermeki fantázia képeit öltik magukra. Az erre a kislányra vetett konkrét pillantásban a szülőknek az a benyomásuk támadt, hogy a korábbi, az odaadásban és utánzásban lévő, magától értetődő védettség minőségileg megváltozott: lépésről-lépésre teljesen a belső akaratából kifolyólag ébredt rá saját lény megtapasztalására és meg-érzésére. Ezen első, tudatosuló én-érzés megnyilvánulásai az átmenetnek ebben az időszakában nagyon közvetlenül változhatnak a világ elmerengő, csendes szemlélése és az erős, határozott mozgási tevékenység (egészen az impulzív dühkitörésekig) között.

Azáltal, hogy a részletezett életképekből mélységében értjük meg a hároméves gyermeket, mintegy belső következményként merül fel a nevelés egyik alapvetése: a gyermek saját fejlődési ereje akkor hat a legintenzívebben, amikor a tanárok és szülők nem közvetlenül nyúlnak bele ebbe az akaratba, hanem amikor a mindennapi életben utánzásra méltó és fantáziaösztönző környezetet biztosítanak, pl.

- a mozgalmas, tevékeny munkában,
- a tiszta beszédben,
- a találkozások emberileg őszinte módjában,
- ha lehetséges, a művészi-zenei tevékenységben,
- a gyermek lényére vetett szeretetteljes, megérett pillantásban, amely lény lassanként belülről bontakozik ki.

Rudolf Steiner következő szavai összefoglalják az ezen életkor iránti pedagógiai hozzáállás jelentőségét és felelősségét:

„Annak kell tudatában lennünk, hogy nem dorgálással és előírásokkal hatunk a gyermekekre, hanem csupán azzal, amit a környezetünkben teszünk.” (...)

¹ Rudolf Steiner, GA 297, *Életre való nevelés*, Amszterdam, 1921.2.28., 54.o.

Ez az írás (egy háromrészes sorozat első részeként) annak a nemzetközi konferenciának az előkészítéseként jelent meg, amelyet 2015 tavaszán tartottak a Goetheanumban, és a témája az átmenetek volt. Az írás teljes terjedelmében (mindhárom rész) a Nevelésművészet folyóirat 2015/1. számában olvasható Jancsek Gábor fordításában, az eredeti írás pedig a Goetheanum Pedagógiai Szekciójának 2014 márciusi körlevelében jelent meg.

A NONVERBÁLIS NEVELÉS SZÜKSÉGESSÉGE A KÜLÖNBÖZŐ FEJLŐDÉSI SZAKASZOKBAN

írta: **Michaela Glöckler, M.D.**
Waldorf Journal Project #2

1. rész

Nem az erkölcsi prédikáció és nem a célzott utasítás hat megfelelő módon a gyerekekre: csak az működik, amit a környezetükben élő felnőttek a szemük láttára tesznek.

Rudolf Steiner

Az emberek jellemzően soha nem fejezik be a tanulást, még idősebb korukban is folyamatosan új tudással bővítik a már korábban tanultakat. Ugyanakkor nyilvánvaló, hogy a tanulás mértéke és módja az élet során változik. Minden életszakaszhoz speciálisan hozzárendelhető egy bizonyos tanulási folyamat. Ez a legjelentősebben az első húsz évben mutatkozik meg, ahol a testi növekedés mellett a lélek-szellem képessége a dolgok befogadására és a tanulásra való hajlandóság egyaránt élénk. Mindezt a háttérben felvázolva figyelmünket az óvodás évekre összpontosíthatjuk.

Fejlődésük során a gyerekek különböző módokon tanulnak. Az első években utánzással, például járás, beszéd, gondolkodás, tárgyak használata, öltözés és vetkőzés, étkezési szokások, kézfogás találkozások stb. Mi áll e mögött? Az utánzással való tanulás azt jelenti, hogy egy példakép megfigyelésével tanítod magad. A gyerekek bármilyen magyarázat vagy pedagógiai utasítás nélkül szívják magukba a körülöttük zajló eseményeket, saját belső készletéből gyakorolnak, amíg el nem sajátítják a megfelelő készségeket. A gyerekek nem

a magyarázatokon keresztül tanulnak meg beszélni, és járni sem a mozgásra vonatkozó utasításokon keresztül tanulnak meg. Ezeket a bonyolult és nagy horderejű emberi képességeket kizárólag saját belső készítetésük révén sajátítják el a felnőttek által biztosított minta szerint. A gyermekeknek ezt a koncentrált, utánzó tanulását – a példakép által nyújtott és fáradhatatlanul gyakorolt tevékenységét – itt nonverbális tanulásnak, azaz szavak nélküli tanulásnak nevezzük.

Baróti Blanka, 5. osztály

Szabó-Krajczár Zoja, 3. osztály

Így tehát azokat a szülőket, akik ily módon igyekeznek példát mutatni gyermekeiknek, nonverbális tanítóknak nevezhetjük.

Egy példa talán világossá teszi, mit jelent ez. Az orvosi praxisban gyakran előfordul, hogy amikor egy anya és gyermeke bejön a rendelőbe, probléma merül fel. Az orvos üdvözlöli az anyát, majd a gyerekekhez fordul, aki szintén a kezét nyújtja. Kisgyerekek gyakran nem a jobb kezüket nyújtják, hanem a bal. Az anya, aki ismeri a nonverbális tanítást, nyugodtan nézi, ahogy a gyerek a bal kezét nyújtja az orvosnak, az orvos pedig barátságosan fogadja. Azonban az az anya, aki nem szokott ehhez a gyerekevelési módszerhez, azonnal utasítja a gyermeket, hogy adja a „jó” kezét. Szégyenkezve vagy csalódottan, a gyermek gyakran

csak visszahúzza a kezét. A spontán üdvözlési készség eltűnik, kezét néha kedvetlenül leejti, máskor a háta mögé dugja és kínos csend támad. Mennyire más az a gyerek, aki tiszta utánzásból fog kezet, ahol az orvosra van bízva annak eldöntése, hogy miután megfogta a bal kezét és azt mondta: „Szia”, a jobb kezével is ugyanezt teszi vagy egyszerűen csak kezét fog a gyerek bal kezével, tudván, hogy a dolgok öt és hét éves kor között maguktól rendbe jönnek.

Ha az emberek az óvodáskorban szóban javítják ki a gyerekeket, akkor nem az életkoruknak megfelelő módszert támogatják és olyan elemeket visznek a nevelésbe, amelyek csak egy későbbi életszakaszban alkalmazhatók. Az óvodáskorú gyermek képes intuitívan megérteni egy cselekvés jelentését, majd utánozni azt, ugyanakkor nem áll készen arra, hogy magyarázatokat fogadjon el tetteivel kapcsolatban. A cselekvésre való készen állás – mind az akarat, mind a fizikai motorosság (azaz a mozgás) – érzéki élményekhez kötődik. A kiváló francia fejlődépszichológus, Jean Piaget ezt a fázist szenzoros-motoros intelligenciaként azonosította (senso = érzéki tapasztalat, motor = mozgásszervek, azaz az izomrendszer). Az intelligencia és a jelentés még nem elvonatkoztatható a testi élménytől, hanem közvetlenül, intuitív módon, az érzékeken keresztül működnek, így az érzékektől függő mozgás egyetlen egységes utánzó folyamatként történik. A gyerekek megtehetik, amit látnak és megismételhetik, amit hallanak a lehető legintelligensebb módon. Mindent, amit átélnek, azonnal megértenek, még akkor is, ha nincsenek rá szavaik vagy fogalmaik. Az egész érzéki világot közvetlenül és „értelmesen” tapasztaljuk

meg – azonnal „van értelme!” Ez csak akkor változik meg, amikor a gondolkodás függetlenedik a testtől, ekkor a közvetlen érzéki tapasztalat elvész. Amikor ez a függetlenedés elkezdődik, az érzéki tapasztalatot egyre inkább kíséri a gondolat. Ez sokkal tudatosabb. Ezt a későbbi, gondolkodásra épülő tanulási módot sokkal nehezebb elérni és sokkal lassabban megy végbe, mint az intuitív óvodai mód.

Ezért fontos, hogy ne rövidítsük le az utánzásos szakaszt az absztrakt intelligencia idő előtti fejlesztésével. Pontosan ez történik azonban, ha a kisgyereket szóban, magyarázatokkal oktatják. Ráadásul az absztrakt intelligencia idő előtti felébredése megbénítja az utánzóképeséget. A Waldorf-óvodapedagógusok

gyakran tapasztalják ezt, például amikor olyan négyéves gyerekeket vesznek fel, akik már részesültek ebben a fajta verbális nevelésben. Az ilyen gyerekeket gyakran látni, amint elkülönülten állodogálva vagy zsebre tett kézzel lófrálva nézik, hogy mit csinálnak a többiek. Nincs kedvük belemenni az ilyen gátlásoktól mentes utánzós játékokba. Általában hat hónapig vagy még annál is tovább tart, amíg készen állnak a csatlakozásra és látva, mit csinálnak a többiek, ők is bekapcsolódnak.

Fordította: Skoda Mercedesz

A cikk további részeinek fordítását a Dióhéj következő számaiban folytatjuk. Az eredeti cikk teljes terjedelmében a Steiner Education, Vol. 34, No. 2. számában jelent meg.

ÓVODAÉRETTSÉG

Részletek Dr. Elisabeth Jacobi írásából

(...) **Hogyan ismerem fel, hogy a gyerek óvodaérett vagy sem?**

A mai gyermekek beszédében gyakran már két éves korban megjelenik az „én” szó használata. Az étertestben a gyermek feje két és fél éves korában válik függetlenné, és a gyermek ekkor kezd el gondolkodni. Azonban az „én megtapasztalása” manapság mégsem történik meg a három év betöltése előtt. Csakis miután ez a lépés teljes mértékben megtörtént, kezd el a gyermek lassan-lassan kommunikálni más gyerekekkel. Mindent pedig négyéves kora körül éri el a gyermek.

Ebben az életkorban már gyakran a beszédfejlődés is kiteljesedik, de nem

minden esetben. Azoknak a gyerekeknek, akik nem tudják kiejteni a g-k-ch hangokat (a német szerző miatt ezek német hangzók - a szerk.), akarati fejlődésükben akadhatnak nehézségeik, míg azoknál a gyerekeknél, akiknél az s-sch-st hangok kiejtése okoz nehézséget, intellektuális fejlődés terén lehetnek hátrányok egyes esetekben.

Sok minden áll a család, a szülők viszonyulásán, amikor a gyermek önállóságáról van szó. Az óvodás gyermeknél az alapvető készségek közé tartozik, hogy önállóan öltözködik, vagy használja a mosdót, azonban ezek megléte még önmagában nem jelenti azt, hogy a gyermek óvodaérett.

A gyermek testi és szellemi állóképességét kell figyelembe vennünk. Kibír a gyermek négy órát (a szerző a németországi, normál programú óvodák napirendjét veszi figyelembe) anélkül, hogy alvásra lenne szüksége? Mennyire fogékony a gyermek a betegségekre? Az első szortyogásnál megbetegszik majd? Készen áll már a gyerekbetegségekre, vagy netalán túl korai lenne kitenni őt ezeknek? A gyermeknek már rendelkeznie kell egy kezdetleges időérzéssel. Túl kell lennie már a dackorszak első fázisán, amely az „én” megtapasztalásának időszakához tartozik. Képesnek kell lennie tolerálni más gyermekeket, főként sok más gyermeket.

Egy kisgyermek önmagában játszik, odaszalad a többiekhez, figyel, talán elvesz valamit tőlük és újból egyedül kezd játszani, még akkor is, ha sok más gyerek van vele egy szobában. A gyermek utánzó lény, azonban az utánzás általában hosszabb idő eredménye, nem rögtön alakul ki. Csakis abban az esetben tartok egy gyermeket óvodaérettnek, ha már spontán módon utánoz és képes más gyerekekkel együtt játszani.

A festés és rajzolás is nagymértékben függ attól, hogy a gyermeket hogyan vezették be ezekbe a tevékenységekbe otthon. Az óvodaérettség megállapítása igen nehéz, ha ezt a területet vesszük figyelembe, hiszen csakis akkor lehetséges, ha pontosan ismerjük azokat a szabályokat, amelyek alapján a „rajz nyelvezetében” visszatükröződik a gyermek fejlődése. Ellenben igen fontos, hogy az óvodás gyermek felismerje a veszélyt. A gyermeknek szüksége van erre a képességre, többek között az óvodai séták során.

Továbbá, egy óvodás gyermek általában képes kell, legyen a megszakítatlan sétára anélkül, hogy megállna minden lépésnél, minden kis kőnél. A gyermeknek képesnek kell lennie arra is, hogy tartózkodjon, vissza tudja magát fogni a másik gyermekkel való verekedéstől.

Amikor orvosi szemmel vizsgáljuk meg az óvodás gyermeket, egyfajta önállóságot vagy akár bátorságot találunk a gyermekben, és az a benyomásunk, hogy igen, ez a gyermek a helyén van. Egy hároméves, vagy ennél kisebb gyermekről szinte azt mondhatjuk, hogy egy védőtakaró veszi körül, amely megőrzi őt saját világában.

Ha egy ilyen gyermek óvodába kerül, ez a védőtakaró kb. három hét alatt megnyílik és egy „tollatlan kismadár” áll majd előttünk. Ez abban az esetben is megtörténhet, ha a gyermek mindössze naponta egy órára látogat el az óvodába. És a már elszakadt védőtakarót nem hozhatjuk helyre egyszerűen azzal, hogy a gyermeket kivesszük az óvodából. A védőtakaró eltűnése természetes úton három és fél-négyéves kor között történik meg. Csakis ekkor válik a gyermek igazán óvodaéretté.

Ahányszor ezt a folyamatot felgyorsítjuk, a túl korai olvasástanításhoz hasonló követünk el. Természetesen ez a még védőburokban lévő kisgyerek sok mennyei erőt és melegséget hoz az óvónőknek. Mindez oda vezet, hogy az óvónő különlegesen vonzódik a kisebb gyerekekhez, ellenben ez egy olyan kapcsolat, amely természetesen a szülő és gyermek, különösképp anya és gyermeke között kellene, hogy létrejöjjön. Senki másnak nem szabadna ebbe közvetlenül belezavarnia.

Itt még egyszer nyomatékosítani szeretném, hogy mindezt egy orvos szemszögéből foglaltam össze és a társadalmi, illetve szociálpedagógiai kérdéseket nem vettem figyelembe.

(...) Dr. Elizabeth Jacobi 1944-ben, Drezdában született. Gyermekorvosként dolgozott 1967-től 2000-ig saját rendelőjében. Mindemellett 1967-től a *Therapeuticum Raphaelhaus*nak is dolgozott Stuttgartban, munkájába igen sok időt és energiát fektetve.

A fordítást készítette: Bodnár Flórián
Réka székelyudvarhelyi óvónő

Keskeny Viktória, 3. osztály

VEZÉRFONALAK AZ ISKOLAÉRETTSÉG MEGÁLLAPÍTÁSÁHOZ

részletek

(...) A gyerekeknek alapvető szükségleteik vannak, melyeknek meg kell felelnünk, ha azt akarjuk, hogy egészséges módon fejlődjenek. Ezekhez a következők tartoznak:

– Egészséges és félelemtől mentes testi fejlődés. Ehhez szükséges: megfelelő táplálkozás, védelem a káros hatásokkal szemben, amennyire csak lehetséges, lehetőség az érzékszervek, a finommotoros és nagymozgásos képességek, valamint az élénkség és az egyensúly kifejlődéséhez. Minden testi érzékszervnek, különösképp a mozgásérzéknek és a tapintásnak, valamint az érzékszervi integrációnak tapasztalatokon keresztül kell beérnie.

– Szükségük van iránymutatásra, és arra, hogy érzékelhessék, a dolgok mögött értelem és következetesség van. A következetesség elsődleges forrása a szülők után a nevelő, aki tetteibe és magatartásába belerejtve adja példáját annak, hogy az életnek értelme és célja van, ill. az életben mindennek megvan a maga helye.

– Szükségük van gazdag egyéni és közvetlen tapasztalatokra (szemben azokkal a közvetett és személytelen tapasztalatokkal, amilyeneket pl. a képernyő kínál). A gyerekek javára azok a tanulmányi összefüggések vannak, amelyekre érzékenyek az ő fejlődési szükségleteik alapján.

– Szükségük van biztos és szeretetteljes kapcsolatokra. Ehhez hozzátartozik az életkornak megfelelő kapcsolat a nevelővel. Amire a gyerekeknek ezekben a kapcsolatokban elsősorban szüksége van, az egy olyan nyitottság, amely találkozik a másik ember lényével. Hívhatjuk ezt szeretetnek, bizalomnak és érdeklődésnek is. Ahhoz, hogy ezek megjelenjenek, olyan előfeltételekre van szükség, amelyek a nevelő önnevelésével állnak kapcsolatban. A szükségleteket tehát a gyermeki fejlődés folyamatos tanulmányozásával, valamint gyakorlati alapon álló kutatással kell megközelíteni. Így módon a gyerekek tudat alatt azt fogják tapasztalni, hogy nevelőik nemcsak szeretik őket, de meg is értik, vagy legalábbis törekszenek megérteni őket.

– Alapvető szükség van a játékra. A játék az integrált tanulás és fejlődés elsődleges területe. Az iskola előtti években a kreatív játéknak alapvetően önirányított-

nak kell lennie, bár kell, hogy stimulálja az utánzás és követés (pl. felnőttek vagy más, mintát adó gyerekek). A játék a legkomolyabb tevékenység, amit a gyerekek végeznek. A játék teremti meg az alapot a munkához és a kreativitáshoz a későbbi években.

– Szükség van önbecsülésük ápolásának lehetőségére, pl. hogy legyen lehetőségük önmagukat közösségük aktív, ügyes, hatékony és megbecsült tagjaként megtapasztalni.

– Szükség van határookra és struktúrára, melyen belül fejlődhetnek.

– Szükség van arra, hogy anyanyelvükben jó alapokat hozhassanak létre, hogy aztán egészséges módon térhessenek át a szóbeliségről az írásbeliségre. Ez jó nyelvi szerepmoddelt jelent, mely képes és akarja a gyerekeket bevonni a társalgásba, valamint ápolja az elbeszélést, mesélést is. Az írni-olvasni tudás alap-

jaihoz szükség van gazdagon kifejlődött idegi kapcsolatokra és finommotoros képességekre, melyek alátámasztják a beszédérzéket és az artikulációt, ill. támogatják a jó hallást és a tiszta beszédet. A jó nyelvi fejlődéshez szükség van az élő (és nem elektronikusan előállított) anyanyelvi beszéd- és figyelemkultúrára, mesélésre, ritmus- és artikulációs gyakorlatra gyerekdalokon, rigmusokon és verseken keresztül.

– Szükség van arra, hogy egészséges módon alakíthassák ki értelmi képességeiket és emlékezőtehetségüket. Ez azt jelenti, hogy a kognitív képességeket először is az érzékszervi tevékenységgel és a finom, valamint nagy mozgásokkal összefüggésben alakítsák ki, mivel az első hat év során a gyerekek tudatosága erősen kötődik testi élményeikhez. A kisgyerek emlékezőképessége még instabil, mert mentális képek akaratoslagos létrehozására általában csak a hatodik év táján válik képessé. Ez a képesség fontos előfeltétele az iskolai oktatás-nevelésnek. Az értelmi fejlődés szorosan kapcsolódik a nyelvi fejlődéshez (ld. fentebb).

– Szükség van az esztétikai ítélet alapjainak kialakítására részvétel és elsődleges tapasztalatok megszerzése által, mely színekben, formákban, zenei élményekben és természetes anyagok közvetlen érzékelésében jön létre. A kisgyerek környezetének esztétikai minősége jelentős hatással van az elsődleges esztétikai élmények kialakulására, mivel a gyerekek mindenféle reflexió nélkül veszik fel ezeket.

– Szükség van arra, hogy a gyerekek életkoruknak megfelelően alakíthassák ki szociális kompetenciáikat. Ez elsőd-

legesen az utánzáson és a szerepek modellezésén keresztül valósul meg az iskola előtti időszakban. Arra van szükség, hogy inkább a részvételen, semmint intellektuális megértésen keresztül fejlesszenek ki alapvető igazságérzetet, toleranciát, segítőkészséget és együttérző képességet.

– Morális és hitbéli iránymutatásra van szükségük az őket körülvevő személyektől. Minden gyereknek lehetősége kell legyen arra, hogy a világot jónak, érdekesnek, szépnek lássa, valamint, hogy akarják és szívesen fogadják őket ebben a világban. Meg kell tapasztalniuk a tiszteletet és a rácsodálkozást is. Mindent egybevetve a körülöttük lévő felnőttek viselkedéséből meg kell tapasztalják azt, hogy az élet eseményeinek van egy magasabb értelme.

A fejlődés fázisai

Ahhoz, hogy mindezt teljes mértékben kielégítsük, a gyermeki természettel együtt kell működnünk, ez pedig azt jelenti, hogy fel kell ismernünk a belső fejlődés dinamikájának fontosságát. A gyermeki fejlődést nem szabad pusztán genetikai tényezők fizikai és kulturális környezettel alkotott interakciója összegének látnunk. Minden emberi lény hoz magával valami teljesen egyedülálló szándékainak, szellemi beállítottságainak, hajlmainak és tehetségeinek formájában. A gyerekek egyéni módon fejlődnek, még akkor is, ha sok szempontból minden gyerek végigmegy ugyanazokon a folyamatokon. Az, ami egyéni, pontosan abban mutatkozik meg, hogy egyénileg milyen módon megy keresztül a gyerek a tipikus fejlődési fázisokon, mint pl. a járnival vagy a beszélni tanuláson. Az, ahogyan a

gyerek fejlődik, elárul valamit arról, hogy kicsoda is ő.

A gyermeki fejlődés ebből kifolyólag dinamikus folyamat, amihez mind a szellemi, biológiai, érzelmi tényezők, mind a felnövekedés és nevelés külső tényezői hozzájárulnak.

A gyermek fejlődésében bármelyik időszakban számos folyamatot láthatunk működni. Tudjuk, hogy bizonyos fejlődési folyamatok korábbi fázisokra épülnek, mindazonáltal ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy ezek a fázisok időben fixek.

Tudjuk azt is, hogy léteznek olyan időszerkezetek, melyeken belül a fejlődés optimálisan végbemegy. Vannak olyan folyamatok is, amelyek – bár egyénileg bontakoznak ki – bizonyos életkorral tipikus esetben már lezárulnak. Ezek segítenek nekünk meghatározni a fejlődési fázisokat, mint pl. a kisgyerekkort vagy a kamaszkort.

Azzal, hogy figyelemmel kísérjük a gyermeki fejlődést, az effajta megkülönböztetés iránymutató lehet számunkra.

A fejlődés mint metamorfózis

A Waldorf-pedagógia az emberi fejlődésnek egy olyan szemléletén alapszik, amely a fizikai és lelki fejlődést nem párhuzamos folyamatoknak, hanem egységes egésznek tekinti. Ezeket a területeket a metamorfózis princípiuma fogja egybe. Az emberi fejlődés kezdetén a formák kialakulása, a növekedés és a fizikai szervek kialakulása kap nagy hangsúlyt, legfőképp az embrionális fázisban és az első három évben. A folyamat látható az érzékszervek kifejlődésében, a mozgáskoordinációban és a beszéd kialakulásában.

Ezalatt az idő alatt a gyerek „megtanulja” uralni a testi folyamatait, valamint összehangba hozza önmagát a környezetével. Ez a tanulási folyamat alapvetően tudat alatt megy végbe. Azután a hangsúly fokozatosan áttevődik a tudat, az emlékezet kifejlesztésére, illetve annak a képességnek a kialakítására, mely által a dolgokat belsővé téve azokról mentális képet alkothat. Ezt követően pedig az érzelmi és gondolkozási képességek érése, valamint a személyiség kifejlődése kerül középpontba.

A fizikai növekedés és szervi érlelődés folyamataiban működő erők ugyanazok az erők, amelyek később emlékezetté, intellektussá és a tudat belső életévé alakulnak át. Ezt az időszakot, melynek során a formatív erők jelentős része mentális folyamatokká alakul át, egyfajta születésnek is tekinthetjük: az új életerők teste születésének. Rudolf Steiner tulajdonképp ezt a nevet adta a folyamatnak. E születés kb. az 5. és a 8. életév között megy végbe.

A gondolkodás fejlődésében az a fázis, amit Piaget a konkrét gondolkodási tevékenységek idejének nevezett meg, a 7-től a 11. életévig ível, és a formális gondolkodási folyamatok kialakulásával zárul, mely a felnőtt gondolkodás alapja. A tapasztalatok alapján az a feltevés jött létre, hogy ha a gyerekek az arra való érettség megszerzése előtt kell konkrét gondolkodási folyamatokat végeznie, akkor az csak azáltal lehetséges, hogy erőket von el a szervi formálódási folyamatokból, ennek pedig hosszútávon egészségre káros következményei lehetnek. Rövidtávon pedig az effajta követelmények sokféle tanulási nehézséghez, ill. a tanulás iránti lelkesedés elvesztéséhez vezethetnek.

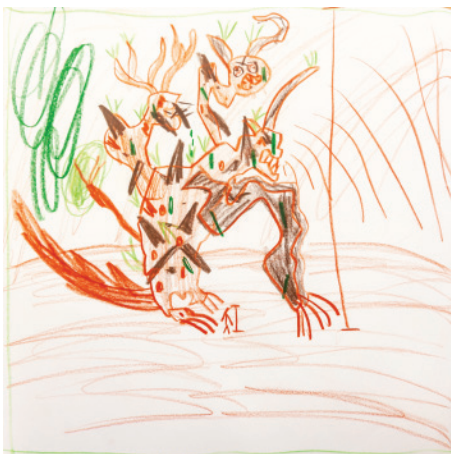
(...) A formális oktatás előtt a Waldorf-pedagógia a kontextusba helyezett példánkon keresztüli tanulást szorgalmazza. Ez a fajta megközelítés sokféle képesség aktív ápolását foglalja magában, mint pl.: szociális érzékenység, mások meghallgatása és beszéd, számolás és a számminőségek kontextusban való felismerése, finommotoros és érzékelési képességek (pl. kézművességen, festésen, sütésen keresztül), az egyensúly-, a mozgás- és a ritmusérzék fejlesztése (munkán és játékon át), művészi képességek (pl. euritmian, éneklésen, festésen és rajzoláson keresztül), valamint a természet és az évszakok változásának tudatossága. Ezeket a tapasztalatokat a gyerekek elsősorban részvétel és utánzás útján szerzik meg.

(...) Az óvodai évekből az iskolába való átmenet egy jelentős változás. Különösen az írás-olvasás terén nagyon fontos,

hogy a gyerekek szóbeliségének legyen egy érett alapja, mielőtt belekezdnek a formális írás- és olvasástanulásba. Szembetűnő, hogy azok a gyerekek, akik nincsenek kitéve a formális írás- és olvasástanításnak, gyakorta elkezdnek betűket másolni, és már hatévesen – ha nem korábban – olvasni próbálnak. Ez a megjelenő írás megmaradhat a vonalvezetés utánzásának vagy továbbfejlődhet a betűk felismerésévé és szóalkotássá. Nagyon egészséges jelről van szó, amit nem szabad elnyomni, de nem szabad annak sem venni, hogy a formális tanulmányokat azonnal meg kell kezdeni. Az első osztály ideje hamar eljön.

„El kell ismernünk, hogy az írás-olvasás senkit nem tanít meg beszélni, ahogy azokhoz sem igazodik hozzá, akik nem tanultak meg beszélni. Értelmet adhat a beszédnek, megerősítheti és kibővítheti azt, szárnyakat adhat a gondolatoknak

Gentischer Nándor, 5. osztály

és világosságot a megértésnek, de nem teremtheti meg vagy helyettesítheti saját anyját, miszerint az írás-olvasás anyja az anyanyelv. (...) Egy olyan társadalom, mely ösztönzi, erősíti vagy egyszerűen sietteti e kapcsolat idő előtti gyengítését vagy helyettesítését, az érzelmi és nyelvi analfabétizmus magvait hinti el a következő évekre. Ha pedig ezt még tovább ötvözi az élő emberi kapcsolatok egyéb helyettesítésével – ahogyan azt a mi társadalmunk nyilvánvalóan teszi –, akkor olyan felnövekvő generációra számíthat, ami tulajdonképp – megdöbbentő és tragikus módon – nem lesz teljesen emberi.”

A hétéves ritmus

Az egyik központi alapelv, amely a Waldorf-pedagógiát inspirálja, az, hogy a hétéves ritmus rendkívül fontos a gyermek egészséges fejlődése szempontjából. Rudolf Steiner több, egymást követő „születésként” ismertette meg ezt a dolgot, mely során első a fizikai születés, amit aztán egymásra következő

fejlődési lépcsőfokok követnek. Egy embriónális fázis után minden egyes erőtest teljes rendszerként tűnik fel: a hetedik életév után a formatív erők teste, aztán a pubertással a lelki erők teste, majd pedig az „én” hordozóerői a felnőttkor elején. Minden hetesség során a gyermek lényé úgy mutatkozik meg, ahogyan a fizikai, a formatív életerők, a lélek és az „én” testein keresztül kifejezésre juttatja magát.

Többnyire az első évhetes fejlődési jellegei általános érvényűek, míg az ezt követő hétéves periódusokban egyre egyedibbé válnak. Mindazonáltal ettől még jelentős különbségek figyelhetők meg az egyes gyerekek között már az első hét évben is, pl. abban, hogy mikor és hogyan tanulnak meg járni, beszélni stb.

Ezek az összetett fejlődési folyamatok, melyek a gyermek lényéből kibontakoznak, az oktatás-nevelés szempontjából csak akkor üdvösek, ha a nevelők e hétéves ritmusnak tudatában vannak, és tudatosan dolgoznak vele. Míg azonban az említett ritmus maga semmilyen szempontból sem genetikailag öröklött, mégis igen nagy mértékben egybeesik bizonyos biológiai folyamatokkal, mint pl. a fogváltással vagy a pubertással. Sőt, e biológiai folyamatok is több évet átfognak, és jelentős egyéni különbségeket mutatnak. Minden ritmus dinamikája olyan jellegű, hogy egy ideális közép mentén ingadozik, s kilengései minél jobban közelítenek az ideálishoz, annál harmonikusabbá válik. Így van ez a hétéves ritmussal is. Minél jobban hozzá tudjuk segíteni egy gyerek fejlődését ahhoz, hogy a hétéves ritmussal együtt alakuljon, az annál egészségesebb lesz. Ennek fontossága egyre inkább

növekszik, mivel a főbb fejlődési állomások megmutatkozása – mint pl. a pubertás fizikai jelei – szemmel láthatóan egyre korábbi időszakra esnek.

Nyilvánvalóan sok olyan tényező van, amely a fejlődés gyorsulását idézi elő mind biológiai, mind szociális értelemben (pl. a gyerekek táplálása vagy a környezet ingerei). Mindazonáltal a mögöttes fejlődési erők és különösen ezek egysége a gyermek teljes lényében közelebbi kapcsolatban állnak a hétéves ciklussal. Ez legvilágosabban azokban a képességekben mutatkozik meg, melyek a fejlődési folyamatokkal együtt jelennek meg. Meglehet például, hogy az egyik gyereknél korábban kezdődik el a fogváltás, de a képesség, hogy független mentális képeket alkosson, ill. ezeket akaratlagosan vissza is tudja idézni – mely képesség akkor jelenik meg, amikor a formatív erők felszabadulnak a gondolkodás számára –, valószerűbb, hogy inkább hatéves kortól fölfelé mutatkozik meg, igazodva a hétéves ritmushoz. Hasonlóképp a fizikai szexuális érettség – mely már 11-12 éves korban megjelenhet – nem feltétlenül esik egybe az értelmi és ítélőerő kibontakozásával, ami a lelki erők felszabadulásával kezd megmutatkozni a 14. életév körül ill. után.

A hétéves ritmus jelentősége tehát az, hogy – ha már kialakult – az egyén fejlődésének minden tényezőjére harmonizáló hatással lehet. A nevelés elsődleges feladata, hogy megteremtse a hétéves ritmus kialakulásának feltételeit. Az egyik kulcs ehhez az, hogy a gyerekeket hasonló korú csoportokban tanítsuk. Ha életkoruknak megfelelően azonos évfolyamba csoportosítjuk őket, az elősegíti, hogy mindegyiküket

összekapcsoljuk az életkor archetipikus vagy ideális fejlődési mintájával. Ez az alapelv megállta a helyét még a gyógypedagógiában is, melynek tanterve nagy vonalakban a gyerekek életkorához idomul, tekintet nélkül érettségük vagy képességeik szintjére. A tanterv alapot nyújt azokhoz a feladatokhoz, melyeket az egyes gyerekek képességeihez lehet igazítani.

Ez az archetipikus vonás fontos jellemzője az iskolaérettség megállapításának. Mivel csak kevés gyerek fejlődik teljes harmóniában a hétéves ritmus eszményi mivolta szerint, így csak kevesen „állnak majd készen” éppen akkor, amikor életkoruk szerint ott kellene tartaniuk. Némelyik gyerek már korábban „érett”, míg mások később lesznek csak azok. A legtöbbjük pedig vegyes érettséget mutat, vagyis ez azt jelenti, hogy részben már érettek, részben még nem! Nyilvánvalóan itt egy dinamikus folyamatról van szó, és nem statisztikai középéről. A gyerek lényének azok a vonatkozásai, amelyeket a többivel összehasonlítva talán

Nagy Julianna, 2. osztály

Kristóf Levente, 5. osztály

„éretlennek” ítélünk, részét képezik azoknak a rejtett lehetőségeknek, amik eddig még nem váltak valóra. A rejtett lehetőségek részei az individuum szellemi lényének, „Én”-jének. Mindaz, ami egy gyermekben rejlik, szellemi természetéhez tartozik, és ennek megfelelően kell tekintettel lenni rá.

A tanárok feladatának részét képezi, hogy megállapítsák egy gyerek egyedi szükségleteit, és hogy biztosítsák a megfelelő támogatást ahhoz, hogy a gyerek beérjen. Minden helyzetben az érettség a lehető legjobb alap ahhoz, hogy a rejtett lehetőségek megvalósuljanak. Az oktatás-nevelés pedig azon van, hogy hozzásegítse a gyerekeket lehetőségeik megvalósításához.

Az egyik központi alapelv, amely a Waldorf-pedagógiát inspirálja, az, hogy a ritmus – különösen a hétéves ritmus – rendkívül fontos a gyermek egészséges fejlődése szempontjából. A gyermeki természetben olyan komplex folyamatok bontakoznak ki, melyeknek javára van ez a makroritmus. A hétéves ritmus

szigorú genetikai értelemben nem anynyira meghatározott, itt inkább arról van szó, hogy – ha egyszer már kialakult – harmonizáló hatással van az egyéni fejlődés összes különféle tényezőire. A nevelés egyik elsődleges funkciója, hogy megteremtse a hétéves ritmus kialakulásához szükséges körülményeket. Mind-egyik évhetesnek pedig megvan a maga jól elkülöníthető jellegzetessége.

A Waldorf-pedagógia gyakorlatában a hétéves ritmus időnként rugalmatlannak és sematikusnak tűnik. A valóságban a fejlődés folyamatos és általában heterogén, mivel a különféle fejlődési területek nem egyidejűleg alakulnak. Az ideg-érzékszervi rendszer pl. a 8. és 9. életév között, a ritmikus rendszer (a pulzus-légzés arány) a 8. és 14. életév között érik be, az anyagcsere rendszer érlelődése pedig 12 éves kor körül kezdődik és eltart egészen a 20. életévig. Így tehát látható, hogy a hétéves ritmus genetikailag nem meghatározott és életritmusként kell kialakítani.

A ritmus természetéhez hozzátartozik, hogy egy ideális közép körül ingadozik. Egy organizmus pedig – természete szerint – mindig dinamikus állapotban van, tehát minél közelebb áll az ideálishoz, annál harmonikusabban működik. (...)

Szerkesztette: Martyn Rawson

Magyar nyelvre fordította: Türkössy Szilárd

A magyar fordítást szakmai szempontból ellenőrizte: Forgács Erzsébet

Kiadta a Steiner Waldorf Schools Fellowship, a Goetheanum Pedagógiai Szekciójának nevében. Az írás teljes terjedelmében a Gödöllői Waldorf Iskola honlapján olvasható

MI AZ ISKOLAÉRETTSÉG?

Werner Kuhfuss

Az itt megosztott gondolatok többek között az óvodából iskolába készülők, az átmenet előtt álló gyermekekkel folytatott több évtizedes gyakorlati munkán alapulnak. Olyan gondolatok és irányelvek ezek, amelyek a gyermekekkel végzett munkából és a velük folytatott interakcióból származnak, és nem ideológiai okokból kerültek e leírásba.

Két oldalról is belevisznek valamit ebbe az életkorba. Egyfelől a törvényi kényszer által, amely az úgynevezett korai nevelésben rejlik. Itt a gyermeket nyersanyagként (humán tőke) kezelik, helytelenül és tőle idegen módon kényszerítik rá valamire egy működő gazdaság érdekében.

Másfelől pedig a Waldorf-pedagógia egy absztrakt módon értelmezett pedagógiai elve az, mely feltételezi, hogy az érés természetes módon és mintegy magától bekövetkezik csupán egy

pedagógiai elgondolás általános, nyugodt folyamata útján. Mindkettő helytelen, hiszen egyik sem a valódi tények érzékelésén alapul. A tényeket azonban a valóságban létező egyes gyermekek és különböző igényeik jelentik, főképp a hatodik év vége felé. Ám gyermekek nem tárgyai a nevelésnek és soha nem is válhatnak azzá, bármi is legyen a szándék és a cél, hanem épp ellenkezőleg: ők a nevelés alanyai. Ez azt jelenti: egy ember, bármilyen korú legyen is, csak önmagát nevelheti. A jó pedagógia tehát az önképzést szolgálja.

Ha úgy foglalkozunk a gyermekekkel, hogy ők maguk nevelik saját magukat, és ebben a nevelésben válnak éretté, akkor másképp viselkednek, mintha „nevelnénk”, vagy pedagógiai okokból „békén hagynánk”, illetve akár egy kívülről behozott céllal „fejleszténék”

őket. Ez azt jelenti, hogy más tényekkel szembesülünk, ha eleve feltételezzük a gyermek szabadságát és szuverenitását, és vele együttműködve segítjük őt abban, amire ő maga nem képes. Vagy ha semmibe véve a gyermeket és egyéniségét, a valóságtól eltávolodva, korlátolt módon azt hisszük, hogy tudjuk, mi a jó a gyermeknek, és ilyen vagy olyan módon kárt okozunk neki.

Miközben a mai közoktatási rendszerben benne rejlik a hazugság, hogy nem az egyénről, hanem az úgynevezett "emberi tőkéről" szól, a gazdasági nyersanyagról – emberről, akinek a kíméletlen versenyben mindenkit felül kell múlnia, vagy éppen el kell pusztulnia, ha már nincs rá szükség.

Mindkét rendszer – a materialista és darwini szemlélet szerint is szükséges pusztán mennyiségi és kvantitatív szempontból szemlélt korai nevelés, éppúgy, mint a Waldorf-pedagógia, mely feltételezi az évhetek ritmusában mintegy

természetesen és magától bekövetkező érést – abból indul ki, hogy a korai gyermekkorból, azaz többnyire az óvodából csupán egy lépés az iskola. A gyermek élete tehát egyszerűen csak folytatódik, s míg az egyik rendszer szerint egy magától bekövetkező érési folyamat valósul meg, addig a másik megfelelő támogatással kívánja elérni ezt.

A valóság azonban más. A gyermek az első hét életévben minőségileg, biográfiaileg különbözik az úgynevezett iskoláskorban lévő gyermektől. Ez röviden a következőképpen foglalható össze: minél kisebb a gyermek, annál inkább egyetemes módon és az egész világot átfogóan viselkedik, és ilyen bánásmódot is kíván. A játékban – és a *játék a gyermek eszköze és lényege* – olyan, mint egy vízcsepp, amely visszatükrözi az egész világot. Minden tárgyban, minden, még a legapróbb cselekedetében is mindig jelen van az egész világ. A játékban a gyermek egy alapot szerez.

Egy háromszögnek az alapja ez, amely csak iskoláskorban emelkedik felfelé. Minél korábban történik a "fejlesztés", annál szűkebb az életalap, minél több időt kap a kísért érelődés, annál nagyobb és erősebb lesz a növekvő ember teste, lelke és szelleme.

Ez a minden irányba nyitott, világgal szembeni magatartás teljes szabadságot feltételez, és annak élethosszig tartó megerősödéséhez vezet – ha az emberi környezet megteszi, amit meg kell tennie, azaz megadja a gyermek által vágyott segítő jelenlétet (Alice Miller). E jelenlét nélkül a helyes érés éppúgy nem valósul meg, mint ahogyan egy ember sem létezhet név nélkül. E segítő jelenlétben rejlik az emberi lény önmegvalósítási képességének elismerése és megerősítése, mely képesség a születéskor lép be a földi valóságba.

Ennek az aktív jelenlétnek erkölcsi technikává alakítása az, amelyet a felnőttek meg kell tanulnia, ez korunk új minősége, mely nélkül a tiszta játékkor végén szükséges érés nem, vagy csak hiányosan következik be. E technika csakis erkölcsi-művészeti lehet.

Egy új, szociális művészet elsajátításáról beszélünk, mely mint ilyen, csak magára a felnőttre vonatkozik. Egyedül a felnőtt önnevelése, önmaga átalakításának technikája hat felszabadítóan és megerősítően a gyermekre. Ezt a technikát megtanulhatjuk Goethétől, Leonardo da Vincitől és nem utolsósorban a nagyszerű pedagógustól, Martin Wagenschein-től. Ez a gyermeki játékból történő fenomenológiai tanulás technikája.

A gyermek a játékban igyekszik nyomon követni az emberi kultúra fejlődését (Frederik Adama van Scheltema).

Aki a gyermektől tanúként és művészi-fenomenológiai módon tanul, az ilyen módon újra belép az emberi kulturális fejlődés azon folyamába, amelyhez ő maga is gyermekként öntudatlanul kapcsolódott. A művészetek és a tudományok a szeme előtt és a keze alatt fejlődnek. És így a felnőtt a gyermek kutató társává lesz. Egyedül ez a valódi segítő jelenlét. És csupán ez ébreszti fel és erősíti meg az élet utáni vágyat, hiszen minden nevelés forrását mint az egyén önmegvalósítását hordozza magában.

Ezen az úton járva az iskolaérettség mindenekelőtt egyet jelent: a játékkor átfogó szabadságának lezárulását, mindezt azonban olyan módon, hogy a gyermek az önrendelkezést sérthetetlenként éli meg, mely éppúgy nem veszt el az iskolában szükséges egyre szorítóbb teljesítmény nyomása alatt, mint a későbbi életben.

Ez a lezárás, amennyiben a bemutatott valódi jelenlétként, a jelenségekből fakadó közös tanulás kultúrtechnikájával valósul meg, egy forrás befogására hasonlít. Ez annak az önmegvalósító tanulási áramlatnak a befogása, amelyet minden ember a világ iránti érdeklődésként lényében hordoz. Ebben az áramban a lényeg a Teljes Egész és a Szabadon Megragadott. És ahogy egy be nem fogott forrás mindig ki van téve a kiszáradás veszélyének, úgy a világ iránti érdeklődésre való hajlam is gyorsan elenyész a fiatalban, ha nyomással és kényszerrel találkozik. Ha azonban az önbizalom élményként ébred fel, és egy felnőtt barátságában megerősödik, akkor sebezhetetlenné válhat. S valóban, az ilyen ember soha nem fogja elveszíteni a önuralmát mint a világ iránti

érdeklődés soha ki nem apadó egyéni forrását, amelynek önmagát érzi.

Az iskola, ami oly fontosnak tűnik, így szemlélve csupán a teljes képesség származékának tekinthető, a forrásának, amely már a játékkorban elkezdett áramlani. Így az iskola, amely tartalmazza a követelés elemét és ezáltal a szabadság hiányának és a kötelességnek elemeit is, győzelmet arat azáltal, hogy a világ és jelenségei iránti hajlam és adottság erejét nem temeti el, hanem inkább erősíti azt kihívásai révén. A szabad játékot a tanulás követi, ami már munka, azaz ellenállással szembeni teljesítmény. Ilyenkor beigazolódik az élet törvénye, amely kimondja: a túl nagy kihívás károsítja az életet, a túl kevés gyengíti, a megfelelő pedig erősíti és serkenti azt. Az élet forrása és ereje az érésben rejlik, amely az értő felnőttekkel együttműködve valósul meg.

E gondolatoknak és tapasztalatoknak – amelyeket megérthetünk, hiszen újra felismerjük őket saját egykori gyerme-

ki életünk részeként, ha erőfeszítéseket teszünk ennek érdekében – most bele kell áramolniuk azokba a tervekbe, amelyeket az új előírások és törvények megkövetelnek. Mind az óvodában, mind az átmeneti formákban, amelyeket egyes tartományokban (Németország tartományai – a ford. megj.) hídosztályoknak vagy iskolakezdő osztályoknak neveznek, vagy magukban az iskolákban olyan formákat kell találni, amelyek igazságot szolgáltatnak a gyermekeknek.

A gyermeki fejlődés nem felelhet meg az előírásoknak. A jogalkotók nem helyezhetik hatályon kívül az emberi fejlődés törvényeit. Ám a jó vagy rossz jogi rendelkezéseken belül egy demokráciában az érintetteknek továbbra is szabadságukban áll, hogy megtalálják a megfelelő formákat, ha kifejlesztik önmagukban mindazt, ami magát az embert is jellemzi: képzelőerőt, intuíciót és bátorságot.

Mert az állam mi vagyunk.

Forrás: <http://www.kalliaschule.de/?p=298>

Fordító: Kuntz Orsolya

BOGNÁR CSALÁD

Egerházi Kata vagyok, 11 éve fodrászként dolgozom, gyerekkori nagy álmom volt, már a játékbabáim haját is igazítottam.

A gyerekek születése után, mikor újra belevetettem magamat a munkába, 2 évig a fő profilom a gyerekhajvágás volt, kifejezetten egy gyermekszalonban, majd visszarázódtam a felnőttvilágba.

Férjem Bognár Tibor, pénzügyi diplomás, jelenleg évek óta trolivezető. Szereti sokféle vonalon kipróbálni magát, folyamatosan tanul, képzzi magát, új dolgokba is szívesen belekezd. Érdeklí a kertépítés, kertfenntartás, agrár földművelés.

Pécelen lakunk kertes házban, tanyák és erdő környezetében.

Bálint fiunk igazi szerelemgyerek, most második Bogi osztályában. A múlt évben nagy fejlődésen ment keresztül, melyet Bogi év végi verse maximálisan jellemez. Szeret fára mászni, lovagolni, biciklizni, úszni, lételeme a mozgás.

Petra lányunk most 6 éves, jövőre kezdi az iskolát, most a Rákosmenti Waldorf Óvodába jár. Ő nagyon el tud mélyülni dolgokban, szépen használja a színeket, szeret festeni, homokozni, nagyon rendszerető, szívesen segít mindenben.

A Waldorf szóval a védőnőnél találkoztam először, mikor szó volt egy óvoda kezdeményezéséről Pécelen. Sajnos ez nem valósult meg, de olvasva Vekerdy Tamás könyveiben is, újra előkerült és elkezdett vonzani minket ez a szemlélet, a szellemiség, mellyel már korábban is azonosultunk. Majd a szomszédunk nagyobb fia kezdett el a rákosmenti óvodába járni, csupa jókat meséltek mindig, így nem is volt kérdés, hogy oda jelentkezünk. Nagyon örülünk, mert az ottani 3 óvónéni révén – akik testvérek is és hatalmas összhangban vannak – nagyon jó alapokat kaptak a gyerekek, jó szívvel bíztuk rájuk őket. És ez nincs másképp

az iskolánál sem, bizonyítja ezt a mindennapi elmaradhatatlan ölelés Bogival az elköszönésnél.

Mosolyogva nézem mindig, ahogy a gyerekek játszanak az udvaron, hogy a szabad tér mennyi lehetőséget rejt számukra, a mozgás szabadsága és a természetközeli környezet. A kecske etetés egy külön izgalmas családi program, jó móka mindannyiunknak.

HÉJJA CSALÁD

Sziasztok, mi vagyunk a Héjja család. Régi waldorfosoknak ismerősen csenghet a nevünk, mivel nővérem, Héjja Zsuzsa az elsők között volt a tanári csapatban, akik megalapították a gödöllői Waldorf-iskolát.

Kislányunkkal, Rékával itt élünk hármásban Gödöllő mellett, az erdő szélén, a Máriabesnyő lakóparkban. Réka most kezdte a második osztályt Ujj Bogi nével.

Réka anyukája Kati, pénzügyi elemzőként dolgozik a GE-nél, a pandémia óta home office "üzemmódban". Szabadidejében, "hobbiként" szívesen tanul nyelvet, illetve továbbképzzi magát mindenféle pénzügyi szakmai területen.

Én (Balázs) a Szentendrei Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár informatikusaként dolgozom, szabadidőmben pedig zenélek a *Red One House* nevű "hokum" blues zenekarban. Ezen kívül még szívesen játszom citerán népdalokat.

A Waldorf-pedagógiáról sokat hallottunk Zsuzsától és a férjétől, Tibortól. Amíg nem volt gyermekünk, addig nem volt

És azt látom, hogy szívesen járnak iskolába egytől egyig, szeretetben vannak és kedvükre szereznek tudást.

Nagyon jó egy ilyen összetartó közösséghez tartozni, magával ragadott a szülői feladatvállalások, az ünnepek és hagyományok fenntartása és a programok szervezése, a közös szülői munkák, a családi légkör.

a fejünkben az sem, hogy majd a Waldorfot válasszuk.

Réka születése után lehetőségem volt több éven keresztül mindenféle kisebb-nagyobb települések iskoláiba eljutni, és ott gyerekeknek papírszínház-előadásokat tartani. Ekkor kezdett élni a gondolat, hogy a mi kislányunknak nem biztos, hogy az állami oktatásban lenne a helye. Réka nagyon művészi hajlamú, nyílt kislány. Imád rajzolni, táncolni, énekelgetni, és hát mondjuk ki: a beszédnek sincs híján. Nagyon örülünk, hogy így "betalált" az iskolaválasztás, ugyanis már biztosak vagyunk benne,

hogy nem döntöttünk rosszul. Külön örömet jelent, hogy itt a szülők valóban be vannak vonva a hétköznapiakba, és sok dolgot közösen csinálunk. A reggeli séta is jó dolog (még ha néha el is késünk róla), illetve pl. a köszönési "protokoll" komolyan vétele mindennap: kézfogás, a másik szemébe nézés stb. Ami még nagy örömet jelent számomra, hogy Bogi néni felkérésére minden pénteken én is megyek úszni az osztállyal, és kapok 7-8 gyereket, akikkel nekem önállóan kell foglalkozni. Érdekes, hogy mennyire egybevágy a gyerekek viselkedése a Waldorf-pedagógiában leírtakkal, miszerint a másodikos korú gyerekeknek kihívás kell, amiért küzdhetnek, amit teljesíthetnek, különben hamar elkalandozik a figyelmük.

Az uszoda öltözőjében mindig elég nagy a nyüzsgés, alig lehet velük szót érteni, de ahogy bekerülünk a medencébe – mintha nem is ugyanazok a gyerekek lennének. Kivételesen mindenki teljesíti

a feladatot, egyik-másikon látszik, hogy eléggé nehezére esik, de csak azért is megcsinálja. Ezt látni minden héten ad nekem egy olyan mentális töltetet, amivel még napokig "elvagyok".

Egy szó mint száz, nagyon örülünk neki, hogy a Waldorf-közösség tagjai lehetünk, és külön hálásak vagyunk Ujj Bogi néni-nek, hogy ilyen megfeszített erővel (és végtelen türelemmel) kormányozza az osztály útját.

Kati, Balázs, Réka

PÁVICS CSALÁD

Gödöllőn élünk három gyermekünkkel, decemberre várjuk a negyedik babánk érkezését. Mielőtt gyermekeink megszülettek, már azon gondolkoztunk, hogyan lehetne nekik boldogabb, szabadabb gyermekkoruk, mint nekünk volt. Nagyon szerettük volna, ha olyan közösségbe kerülhetnek, ahol önmaguk maradhatnak, nem kell beállniuk a sorba, nem törik le a lelkesedésüket, és nem megfelelési és teljesítménykényszeres, életunt felnőttek válnak belőlük.

Azzal a reménnyel vagyunk itt a Waldorf-iskolában, hogy itt mindent megtesznek a pedagógusok, hogy a gyerekeknek megmaradjon az érdeklődésük és a nyitottságuk a világra. Engedik, hogy a velük született képességeik szabadon kibontakozhassanak, és támogatják őket abban, hogy megismerjék a saját értékeiket, adottságaikat, amelyekre építve megtalálják a számukra ideális életfeladatot, amivel szolgálni tudják az embertársaikat, és értéket teremtenek a világban.

Fontosnak tartjuk, hogy mások véleményétől függetlenül vállalni tudják majd önmagukat, belülről fakadó döntéseket hozzanak, amelyekért vállalják a felelősséget. Szeretnénk, hogy a gyerekeink tudatos, empátikus, folyamatosan fejlődni vágyó, szabadon gondolkodó, önazonos, boldog felnőttekké váljanak.

Legidősebb gyermekünk, Fanni most másodikos itt, az iskolában, a két kisebb, Lili és Lenó pedig a Gödöllői Szabad Waldorf Óvodába járnak. Már az ovi előtt is nagy hangsúlyt fektettünk otthon a gyerekek környezetének a kialakítására, lényeges, hogy természetes anyagok vegyék őket körül, a játékaik is nagyrészt fából, textilből készültek.

Alapvető értékek számunkra az egyszerűség, a letisztultság, a fenntarthatóság. Nagy szenvedélyünk a fajték gyűjtögetése, illetve készítése. Férjem,

Laci novemberben végez a faműves és fajték-készítő képzésen. Amikor ideje engedi, szívesen készít a gyerekeknek játékokat, én pedig előszeretettel kifestem azokat. A gyerekek is szeretnek becsatlakozni a munkafolyamatokba, és mindenféle egyéb kézműves tevékenységet is örömmel végeznek.

Nagyon fontos számunkra, hogy harmonikus, kiegyensúlyozott legyen a családi életünk. Igyekszünk minél több időt együtt tölteni. Tudatosan alakítottuk úgy a munkánkat is, hogy ne egész napos elfoglaltságot és távollétet jelentsen. Laci műszaki menedzser és jelenleg hegesztéstechnikai eszközök nagykereskedelmével foglalkozik a cége.

Én közgazdász vagyok, a gyerekek mellett online marketinggel foglalkozom, vagy inkább foglalkoznék, ha lenne időm... Küldetésemnek tekintem, hogy

elsősorban a szülőket segítő szakemberek online személyes márkáépítését támogassam, hogy minél több bizonytalan édesanyához ill. édesapához eljuttassák a hiteles szakértői tanácsokat. Gyakorló kisgyermekes anyaként pontosan tudom, hogy a ránk zúduló információáradatból milyen nehéz kiválasztani a megbízhatót. Emiatt tartom szívügyemnek ezt a témát. Jó lenne, ha minél több tudatos szülő lenne, akik tisztában vannak vele, hogy gyermekeik főleg első életévei milyen hatással vannak a későbbi felnőttkorukra.

A gyerekeink születésétől kezdve nagy odafigyelést fordítunk arra, hogy érzelmi biztonságban, szeretetteljes közegben nőjenek fel. Mivel mindketten a férjemmel nagycsaládból jövünk, szeretnénk a gyerekeinknek is átadni ennek a fajta összetartozásnak az erejét.

A szocializációjuk fő színterének a családot tartjuk, így két lányunk 5 éves korban

kezdte az ovit, most a kisfiunk az első, aki talán négyévesen fog járni, bár még nem rázódott bele 100 százalékosan. Kevés korkülönbség van közöttük, így együtt is nagyon jól eljászanak itthon.

Mindháromuk személyisége különböző, de szerencsére jól össze vannak csiszolódva, és elképesztően szeretik egymást. Fanni nyitottabb, beszédesebb, könnyen barátkozó kislány, Lili inkább visszahúzó-dóbb, érzékenyebb kis művészlélek. Lenó pedig valahol a két lány között helyezkedik el, és egy igazi kis gézengúz kisfiú. Ő várja leginkább a kisöcsi érkezését.

Még nem látjuk át pontosan a Waldorf pedagógia és az iskolai élet minden kis apró részletét, de folyamatosan tanulunk, fejlődünk, és reméljük, egyszer mi is majd a közösség meghatározó és hasznos tagjaivá válhatunk.

Emese, Laci, Fanni, Lili, Lenó

SZALAI CSALÁD

Köszönjük a lehetőséget, hogy bemutatkozhatunk. Családunkat négy fő alkotja: Dóri most lett másodikos Bogi osztályában, Várkony óvodás, nyáron múlt 5 éves, és a szülők, Edit és Peti. Kistarcsán élünk, szabadidőnkben szeretünk kertészkedni, kirándulni, barkácsolni, valamint családdal, barátokkal együtt lenni. Peti korábban logisztikai területen dolgozott, ezt követően a közlekedés iránti szeretete miatt más irányba indult, jelenleg a MÁV-nál utastájékoztatási területen dolgozik.

Petinél a családi élet és a munka mellett a sport az, ami a mindennapok részét képezi, nagyon szeret futni, biciklizni. Edit a gyerekek születése előtt egy szállásfoglalási cégnél dolgozott közel 10 évig, így lehetősége nyílt a cégen belül többféle területen is tapasztalatokat szerezni. Jelenleg a korábbi tapasztalatait egy natúr kozmetikumokat értékesítő családi vállalkozásban kamatoztatja, amelyet a nővérével közösen üzemeltetnek. Ez egy egészen újféle kihívás, ami egyben sok fejlődést és örömet rejt magában.

Szülőként fontosnak tartjuk, hogy gyermekeink olyan helyre járjanak óvodába, iskolába, ahol az otthonihoz hasonló közeg, szeretetteljes légkör fogadja őket. Megismerhetik a közösség hagyományait, szabályait, részt vehetnek a különböző munkálatokban, ami sok kalandot, kihívást rejt számukra. Dóri óvodás kora előtt kezdtünk ismerkedni a Waldorf-pedagógiával, a szűkebb családból az unokatestvérek, Kolos és Gergő, és a barátok gyermekei közül is többen Waldorf-óvodába, majd iskolába kerültek. Emellett csoportos úszás keretében az oktatónk többször mesélt a gyermekei iskolájáról, a történetei már akkor felkeltették érdeklődésünket. Akkor még nem gondoltuk, hogy évekkel később épp az iskolaválasztáskor találkozunk újra, hiszen Bogi volt az az úszásoktató, akitől először hallottunk a Waldorf-értékekről, és az iskoláról. Így külön öröm volt számunkra, amikor kiderült, hogy ő lesz az osztálytanító.

Örülünk, hogy a szülői közösség tagjai lehetünk. Örömmel veszünk részt az iskolai programokban.

ISKOLAI ÉLET

„...AMÍG „KINT” A LÍRA FARAGÓDIK, ADDIG „BENT” AZ ŐT FARAGÓ EMBER.”

„A tiszta lélek hangja” — A lírák újjászületése

A líra hangja egy égi hang: finomság, lágyság, mosoly, szépség, időtlenség, ünnep, fény...

Szalai Imre volt az első osztálytanító, aki szívesen elindult az úton, hogy iskolánkban megszülethessen a lírázás a gyerekek számára (2007.). Szülői körével készített lírákat az első osztály után, ezek az alap-líráink. Ebben az időben lettem várandós Noé fiammal, így mégsem kezdtünk el lírázni akkor. Tíz évig voltam otthon három gyermekemmel, így mikor visszajöttem, senki nem tudta, hol lehetnek a lírák, csak azt, hogy a többség nem vitte haza, az iskolának adta, tehát az iskolában vannak valahol. Fél évig kerestem minden teremben, kisebb zugban, amit ismertem, de nem találtam meg. Majd egy álomban megérkezett

a válasz, hol lehetnek a lírák. Nagyon nagy élmény volt megtalálni. Oszkár bácsi tanít abban a teremben, ahová eszembe se jutott bemenni addig, hisz nem is volt használatban korábban, kulcsom se volt hozzá, így kinyitattam, és tényleg ott volt egy világos színű szekrény, és benne a rossz állapotban lévő lírák ott „aludtak”.

Először Krisztián osztályában használtuk, amikor második osztályosok voltunk (2018.). Turcsányi Balázs segített felhúrozni, javítani a hangszereket. Ez volt a kezdet az iskolában, amikor megszólaltak együtt a lírák: egy fél osztálynyit sikerült rendbe hozni. Kipróbálhattuk a gyerekekkel, nagyon élvezték, sok szépség, hang és csend született közben.

Másodszor Ákos bácsi osztályában a tavalyi évben próbáltuk ki (2021.), miután Krappai Györgyivel átnéztük – aki Waldorf-pedagógus és lírafaragó műhelyeket vezet –, és ő is feljavította a húrozást a lírákon. Velük a tavalyi adventi időszaktól farsangig ismerkedtünk, játszottunk a hangszereken heti két alkalommal. Úgy vettük a kezünkbe a lírát, ahogy Mária a gyermekét tarthatja a kezében, már ez a kép is egy másik minőséget hoz elő bennünk. Ismerkedtünk a

hangokkal, és volt időnk képeket megjeleníteni, például elemeket: vizet, tüzet, levegőt vagy kis történetet akár. A lírák pentaton hangolásúak, így bárki bármely hangot is választotta, szépen szólt együtt is. A gyerekek elcsendesedtek, másfajta figyelemmel hallgatták a finom, halk pengetős hangszer hangjait. Érzéssel, belső figyelemmel, lágyan szólaltatták meg a hangszeret. De sokaknak nehéznek bizonyult a hangszer, rövid időnként váltottuk a párokat, ki játsszon épp rajta, vagy az asztalon fekve használtuk. Szerettem volna körben állva, mozgásban is megszólaltatni, de ehhez egy könnyebb lírára lenne szükség. Györgyi az egyik lírát átalakította próbaképpen, és egy kecsesebb, finomabb, szemet is gyönyörködtető líra született, amelynek a hangja is átváltozott ezáltal.

Így jutunk a jelenbe. Júniusban hirdtettem meg az átalakítást. Szülőktől érkezett 11.000 Ft felajánlás erre a munkára, és szeptemberben egy kicsi, de nagyon lelkes csapattal elkezdtünk

átalakítani 12 darab lírát. Kétnapos projektnek indult. Azóta többször is találkoztunk, és otthon többen dolgoznak rajta szorgalmasan, egymást megsegítve is az alkalmak között. Remélhetőleg hamarosan a befejező fázishoz érünk itt az iskolában. Majd Györgyi ápolja a lírákat és felhúrozza őket, amelyek ekkor nyerik majd el végső formájukat. Néhány apuka és anyuka szívesen vállalkozott arra, hogy ír magáról a folyamatról vagy a benne keletkező érzésekről; olvassátok szeretettel!

„Akkor hallottam először a líra hangját, amikor Györgyi első alkalommal megszólaltatta. Valami addig ismeretlen érzés volt, rendkívül megnyugtató, a mindennapi kis dolgokon túlmutató. A tiszta lélek hangja. Nagy hatással volt rám, s tudtam, hogy fontos, hogy a gyerekekhez is eljusson. Az együtt való munkálkodás a műhelyben felemelő, kikapcsoló, feltöltő volt. Hosszú út, amíg a fából líra lesz, ennek az egész folyamatnak a csodája ott volt abban az első hangban.”

Tóth Miléna

„A lírafaragás gondolata egyfajta misztikus hívással szólított meg, nem tudtam miért, de hívott. Az első közös alkalommal azt tapasztaltam, hogy az egyébként nem könnyű famegmunkálás egy valódi belső relaxációként és lazításként teljesedett ki bennem. Nagyon szépek lesznek a hangszerek és van valami felemelő abban, ahogy a kemény eszközökkel egy ilyen gyengéd és lágy eszközt teremtünk meg, saját kezűleg.”

Varga Ádám

„A lírát mindig is túlzottan nőies hangszernek tartottam, és azt gondolom, ezért nem állt igazán közel a szívemhez. A faragás kapcsán ugyanakkor

megvilágosodtam, hogy mennyi rengeteg férfi energiát kell beletenni egy darab makacs, kemény fába, amíg az elnyeri ezt a nőies, finom és puha formát. Így egyik pillanatról a másikra egyensúlyba került a szememben ez a hangszer és megszerettem. Egy ilyen lírafaragás után már teljesen mást jelent számomra a hangja. Hangja a fának az erdőben, a hangszeret készítő, fafaragó embernek és a gyermeknek, aki a kezében fogja.”

Hajdú Attila

„A kész hangszer eleve ott rejlik a fában, benne lapul a kezdetektől fogva. Egy kőris pallódarabra nézve mondhatjuk: íme, itt van előttem egy líra. A faragó ember munkája, hogy mindazokat a hangszeret eltakaró, őt védő, „egy deszka” illúzióját adó részeket felismerje, és szerszámaival, erejével, érzékszerveivel, hitével ezeket eltávolítsa. Eközben megsejtse és életre keltse a líra rejtett vonalait, annyit és csak annyit távolítson el, amennyit az elrendelt formát adja, sem többet, sem kevesebbet. Ahogy ez a folyamat halad, amíg „kint” a líra faragódik, addig „bent” az őt faragó ember.

Lírafaragáskor ugyanis az én tapasztalatom szerint saját magunkról/ból lehet eltávolítani különböző részeket, amik valójában nem is odavalók, amik valójában csak álcák, nem szellemi lényvalónkhoz tartozó, de szinte ránk kövült részeink. S döbbenet és megrendülve nézzük a végeredményt...”

Gerendai Zsuzsi

Hálás szívvel fordulok a szülők és kolégák felé, akik felvállalták ezt a nagy feladatot, és nem első sorban a saját gyermekeinknek készítene hangszeret, hanem a jövő gyermekeinek – ez egy nagyon szép gesztus is egyben a jövő generáció felé. KÖSZÖNJÜK!

A faragó csapat tagjai: Gerendai Zsuzsi, Sági Nóri, Tóth Miléna, Tóth Piroska, Hajdú Attila, Huszár Gergely, Kele István, Orosz-Makai Antal, Pávics László, Varga Ádám, André Nóri és Farkas-Molnár Judit

Reméljük, hogy az idei adventben megszólhatnak az új lírák a gyermekek kezében.

Farkas-Molnár Judit

ÓVODAI ÉLET

ÉRÉS A MOCORGÓBAN

2018-ban jött létre a kezdeményezésünk a Gödöllői Szabad Waldorf Óvoda kísérleti projektjeként.

2019-ben hallattunk magunkról ezen újság hasábjain, ahol beszámoltunk a létrejöttünk előzményeiről, folyamatáról, körülményeiről, okairól, formájáról és a mindennapjainkról.

Azóta eltelt 3,5 év. A Mocorgó immár az 5. évében van.

Mi is történt ebben a néhány évben? Milyen kérdések foglalkoztatnak minket? Milyen kihívásokat élünk meg? Erről szeretnénk Nektek képet adni.

Történéseink

- 2019-20-as év nagyon intenzív volt a számunkra. Szeptemberben egy nemzetközi képzésnek adtunk nagy sikerrel helyszínt, „Pedagógiai előnyök és kockázatok, valamint azok kezelése a természetközeli, erdei óvodák működésében” címmel egy V4-es pályázati projekt keretében, a Farm Alapú Nevelésért Egyesülettel közös szervezésben. Több országból érkeztek hozzánk vendégek, nagy erőt adott a közös gondolkodás, a sok ismerés. Az ott lévők hitetlenkedve néztek végig a területünkön, épületeinken, hogy mindez egy éve működő kezdeményezés. Sok új nézőpontot ismerhettünk meg, szembesülhettünk

a kockázatokkal, veszélyekkel, egyéni aggodalmainkkal, félelmeinkkel a természetközeli létet illetően. (Nekem a legnagyobb félelmem a vaddisznó az erdőben, pedig még soha nem találkoztunk vele, csak a nyomaival. Zsuzsától kaptam is egy kereplőt, de szerencsére a gyerekek is elég hangot adnak ki.) A szülői közösségünk tökéletes háttérrel támogatta a rendezvény sikerességét.

- Részt vettünk a Farm Alapú Nevelésért Egyesülettel az Agrárminisztériumban „A természetközeli, erdei óvodák pedagógiai módszereinek bemutatása, a nemzetközi működési tapasztalatok ismertetése” témában rendezett kerekasztal rendezvényen, ahol egyértelmű támogatásra talált a kezdeményezésünk és célkitűzéseink.
- 2020 januárjában az Agrárminisztérium felkérésére és meghívására a Zöld Óvoda Pályázat szakmai délelőttjén az alábbi előadást tartottuk közösen a Farm Alapú Nevelésért Egyesület képviselőjével: „Magyarországon a természetközeli óvoda kezdeményezés és a Visegrádi Alap által támogatott projekt bemutatása”.
- Gyakorlati helyszínként szolgáltunk 2020-ban a „Föld és Gyermekek Konferencián”.

A fenti rendezvényeken és programokon hallottakból, a jelenlévők visszajelzéseiből sokáig tudtunk táplálkozni, nagy erőt kaptunk a folytatáshoz.

- 2021-ben szülői munkával bővült az épületünk egy kis előtérrel, így a gyerekek nagyobb helyen öltözhetnek.
- Őshonos gyümölcsfákat telepítettünk a gyümölcsöskertbe, szintén adományokból.
- Ugyanezen évben szülői támogatással kapcsolódott a munkánkhoz egy kertész, aki a gyerekek között segített és a jövőben is segíteni fog a kerti munkákban.
- Szülői adományból elkészült a kertenénk az udvaron, ami nagyon nagy örömet jelent nekünk, végre süthetünk kenyeret, cipót, pizzát!
- 2022-ben az iskola 3. osztálya aktív szülői támogatással és részvétellel megépítette a tyúkólunkat, így lassan lehetővé válik a rég vágyott baromfiudvar kialakítása. Ezúton is hálásan köszönjük!

Jelenünk

A szülők részéről évről évre fokozódott az érdeklődés, s bár a gyermeklétszámot 16 főben maximalizáltuk, a tavalyi évben 20 kisgyerek járt hozzánk, a Mocorgóba. A kezdeti meg nem értettség a közvetlen környezet felől kopni kezdett, felváltotta az érdeklődés. Nagyon sokan megfordultak nálunk: hospitálók, érdeklődők, szociális gyakorlaton lévő fiatalok, kollégák, segíteni szándékozó jó emberek.

Mostanra az alapító szülők, akik hihetetlen akarattal, erővel, munkával és anyagi ráfordítással voltak jelen az életünkben, mára egyetlen család kivételével elhagyták az óvodát.

Valamit a semmiből létrehozni és megteremteni tele inspirációval nagy erőt adó tett. Visszatekintve azokra az időkre, állandó és folyamatos „vezettségben” voltunk szellemi segítők által. Olyan fordulatok következtek be, amit egyáltalán nem úgy terveztünk a fejünkkel, s később kiderült, hogy annál jobb nem is történhetett volna velünk, beleértve

a nehézségeket is. Hálásan gondolunk vissza erre az időszakra.

Mostanra az a kérdés él bennünk, hogyan lehet fenntartani a lelkesedést, az elköteleződést. Hogyan lehet közösségi szinten a TEREMTÉST élni a mindennapokban, amikor sok minden már készen van gondolatilag és fizikailag is? Mi az, ami éppen elég? Tevékenységekben, tárgyokban, eszközökben. Hogyan tudunk közösséget alkotni, hogyan lesz közös az ég számunkra? Hogyan kezeljük a nehézségeket? Hogyan tartjuk be a szabályainkat? A tavalyi év konfliktusa ezen utóbbi kérdésekre tette a fókuszot, így szabályrendszerünket – ami tán szigorúbb néhány ponton, mint általánosságban – felülvizsgáltuk, s a szülőkkel együtt közös alappontokat tettünk le. Ilyen például, hogy nemcsak a pedagógus felsőssége a szabályok betartása, hanem közösen tartatjuk be, figyelmeztetjük egymást, amennyiben ez szükséges, vagyis közös a felelősségvállalás. Célul tűztük ki az empátia gyakorlását és tudatos fejlesztését is.

Tevékenységeink

Az óvodai tevékenységeink, ritmusaink így, az 5. évre kialakultak, de évről évre felülvizsgáljuk az éppen aktuális gyermekcsoport fényében. A fő irányvonalunkon kívül azt keressük, ami a hozzánk érkező gyerekeknek a legfontosabb, így azok a tevékenységek hangsúlyosak. A Waldorf-pedagógia, a Waldorf Óvodapedagógiai Program a művészeti, háztartási, kézműves tevékenységek bőségét kínálja. Nálunk mindez kiegészül, sőt központi szerepet kap a mindennapi, természetben, erdőben töltött léttel, sétával.

Ez azt is jelenti, hogy van, amiről le kell mondanunk annak érdekében, hogy a ritmusunk nyugalmas, békés legyen. Az erdőben töltött séta 1,5 órát vesz igénybe a napból. Mindemellett végzünk művészeti tevékenységeket (rajzolás, akvarell festés, méhviasz gyurmázás, formázás, gyapjú munkák), háztartási tevékenységeket, kerti munkákat és kézműves tevékenységeket, amiben a mi gyermekeink különösen ügyesek. Szinte mindennapos

használatban vannak a fűrészek, fúrók, bicskák, kések. Most éppen furulyák készülnek, saját kezdeményezés és elképzelés alapján. Ezeknek a tevékenységeknek pontos szabályrendszere van, amit a gyerekek ismernek és betartanak.

Korábban zsúfoltabbá tette a napot, hogy a sétából való megérkezés után még a kétfogásos ebédet is el kellett készíteni, s a sétából 10:00-10:15 körül szoktunk visszaérkezni, s 11:45-től már ebédelünk. Ennek a munkának a terhét – legalábbis a második fogását – a sparhelt vette le a vállunkról. A séta előtt feltesszük a kását főni, megrakjuk a tüzet, s mire visszaérünk, az elkészült étel vár minket!

Az időtényező azonban mindig kihívást jelent a számunkra. Több dolgot szeretnénk megtenni, mint amire lehetőségünk van. A bőség zavarával küzdünk, s mindig mérlegelést kíván a tevékenységek kiválasztása. Ezen segít az, ha több felnőtt van jelen. Ettől az évtől heti 1 napra önkéntes segítővel is gazdagodott a közösségünk Dobos-Bozóki Enikő

személyében, de az is gyakori, hogy a nagyobb munkálatoknál szülői segítséget kérünk és kapunk.

Ami mindig nagy öröm, s már szokás nálunk, a saját termények feldolgozása. Minden évben készítünk a gyerekekkel zakuszkát (a gyerekek szerint a miénk a legfinomabb!), s a birsünk is üvegbe kerül lekvárként, néha többnapos munkával. A nyáron termő gyümölcsöket, pl sárgabarack, alma a szülők szokták eltenni.

Fő célkitűzésünk, hogy minél több élelmiszert tudjunk a területünkön megtermelni. A gyerekek nagy örömmel vesznek ebben részt.

A kezdetektől nagyon fontos törekvés ez számunkra, sokat dolgoztunk a kertünkkel, de sajnos az utóbbi években – megrendítő és elszomorító élményként – a vaddisznók szinte teljesen tönkretették a kertet. A szülők készítettek kerítést is, próbálkoztunk többféle praktikával, de végleges, tartós és gyerekkompatibilis megoldást erre nem találtunk. A legveszélyeztetettebb időszak a nyár, amikor nem vagyunk ott. Ugyan ügyeletes

családok vannak, de ez nem riasztja vissza az éhes állatokat. Nehézséget okoz a nyári kertgondozás is.

Az ünnepek ebben a természeti környezetben egészen különlegesek. A Márton-ünnep, a szabadban tartott advent kert, a karácsonyi és Háromkirály-játék, nyárünnep meghatározó élmények gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt.

A gyerekek nagyon kedvelik a „gödörös”-t, vagyis az egész délelőtti kirándulást az erdőben. Mindig ugyanazon az útvonalon haladunk, s egy nagy gödör mellett telepedünk le, ahol gyakran van víz, lehet agyagot bányászni, horgászni, hajót építeni. A szemben lévő „sejtelmes tisztás”-on több kidőlt fa is van, amin nagyon szeretnek egyensúlyozni a gyerekek. Minden egyes alkalommal csodáljuk, hogyan játszanak a semmiből szerepjátékokat. Nyílik bolt az erdőben, laknak ott állatok, vannak gazdáik, s lehet faragni, fűrészelni, vagy esetleg fenni. Az erdőben gyakran van bábszínház is, hol a gyerekek, hol a felnőttek előadásában.

A húsvéti ünnepet is itt tartjuk. Az idő végtelen, nyugalom, harmónia van jelen. Mintha a világ nehézségeit kimosná a természet, átmos minket és lelkileg megtisztulva, kisimulva lépünk ki az erdőből. Mindez a tisztaság a fizikai öltözetünkről nem mondható el. Ágó Boróka jóvoltából lóval is kirándultunk már az erdőben, amit szeretnénk megismételni, rendszeresíteni. Hatalmas élmény volt. Az első éveken a téli időszakban nem mertünk egy teljes délelőttöt az erdőben tölteni, azonban 3. éve már télen is kirándulunk. A tapasztalat az, hogy ez a gyerekeknek nem, csak a felnőtt megszokott gondolkodásnak és komfortérzetnek probléma. Télen a „téli úton” megyünk, ami hosszabb, több gyaloglást igényel, hogy ne fázzunk, nyáron a „nyári úton”, ami rövidebb, így több idő jut az erdőben a szabad játékokra és mozgásra.

Érdekes megfigyelni, hogy az újonnan érkező gyerekek úgy jönnek, mintha már hozzánk jártak volna. Míg az első éveken a mindennapi séta komoly kihívást jelentett szinte az összes gyermeknek,

mára 1-2 kisgyerek van, akinek ez eleinte nehézséget jelent. A többi tevékenységekben is otthonosabban mozognak az újonnan érkezők.

A szakma felől kritikaként jelent meg a kezdeményezésünkkel kapcsolatban, hogy ha ennyit vagyunk kinn, hogyan biztosítjuk a gyerekeknek a burkot, ami nagyon fontos az óvodáskorban. Erről egy újabb cikket is lehetne írni, de dióhéjban azért érinteném ezt a témát. Egy hospitáló, miután eleget tett feladatának, s lerajzolta az udvarunkat és a házunkat, arra a megállapításra jutott, hogy az udvarunk „berendezkedése” teljesen megfelel egy óvodaépület berendezésének, tereinek. És ez így van! A területünk eleve védett helyen van, fedett játszóhely is rendelkezésére áll a gyerekeknek, ahol gyapjuszőnyeg, játékszerek vannak. Az erdő szintén beburkol. Nem beszélve a nagyon erős ritmusokról, szokásokról, biztonságot adó határokról, utánozható, értelmes tevékenységekről. A burokra másképp, más távlatból is tekinthetünk. Amikor az idő hidegre fordul, mi is

„beburkolózunk”, bemegyünk a házunkba, ahol ropog a tűz, meleg van, a spartheltem fő az ebéd, illatok, fények, gyertya, adventi éneklés, karácsonyi játék, varrogatás, szövés. A kozmosz ritmusaival élünk együtt, így behúzódunk télen, s kilélegzünk, kiáradunk a Földdel együtt tavasszal! Nem a naptár adja meg az időpontot, amikor bemegyünk, hanem a természet. Ha nem fáznak, tovább maradunk kinn, ha fáznak, előbb bemegyünk! Persze, jól felöltözködünk. Amikor már hűvösebb van és kinn eszünk, s gőzölög a leves a tányérban, a gyerekek jóleső mormogást hallatnak. Nagyon várják, hogy mikor megyünk be, s aztán nagyon várják, hogy mikor jövünk ki, s mindez örömteli, a benn és a kinn is! Az első évben végeztünk egy kísérletet, hogy vajon a gyerekek mikortól kíváncsiak ki a természetbe. Lehetőségük volt január végétől érkezéskor kinn maradni az udvaron. Február közepén már csak 1-2 kisgyermek tartózkodott a házban reggelente. A kozmoszsal, természettel való harmóniában élés burokteremtő ereje évről évre látványosabban nyilvánul meg a gyerekeken. Erősek, biztonságban érzik magukat, kreatívak, tevékenyek, aktívak, szociális kapcsolataikban érettek.

Terveink

A szülőkkel való együttműködés új formáit keressük szinte folyamatosan. Az elmúlt évben ismét volt Pedagógiai és Önismereti Műhely. Ebben az évben több közös tevékenységet terveztünk, reméljük, sikerül is megvalósítani. A szülői estek leghatékonyabb formájának megtalálása is folyamatos kihívás.

A legfrissebb projektünk, hogy nagyon szeretnénk a területünket egy telekkel bővíteni, ami szinte beékelődve van

a mi területeink között. Azért is lenne ez nagyon fontos, mert jelenleg a gyümölcsösbe és a komposztkekrehez is csak az épületen keresztül juthatunk – talicskával is –, így ennek a teleknek a megvásárlása szó szerint új utakat teremtenek nekünk, nem beszélve a sok termő gyümölcsfáról, ami a területen található. Jelenleg erre gyűjtünk, keresünk támogatókat!

A bútoraink nagy része nem kültérre való, így gyorsan tönkremennek, nem bírják a vizet, párákat. Kint tuskókon ülünk és nem székeken, ami 50 felettieknek nem kis kihívás. Pályázati pénzből szeretnénk ezen a területen is előrelépést.

A kertművelés a nehézségek ellenére is központi cél a számunkra, ahogy az állatgondozás is. Ez utóbbi olyan területen, ahol gyakoriak a vadállatok, különös körültekintést igényel. A felelős állattartás gyakorlati megvalósítása a közeljövő céljai között szerepel, de sok kihívást tartogat.

Terveink közt szerepel az is, hogy a Természetközeli óvoda működési programját megalkossuk, s közkinccsé tegyük. Az időtényező nem könnyíti meg ezt a feladatot.

Végezetül szeretném kifejezni hálámat és köszönetemet társamnak, Gerendai Zsuzsannának, Havasi Erikának, a volt, jelenlegi és leendő gyerekeknek és szülőknek, támogatóinknak, hogy együtt járhatunk ezen az izgalmas, felemelő, szabad úton!

Zárszóként álljon itt a közösségünk fo-hásza, amit Zsuzsi jegyzett le, mielőtt a „Mocorgó” megszületett 2018-ban.

Uram, a Te dicsőiségedre, a lélek megmentésére s az emberség megtartására kezdjük el a munkát. Legyen áldott minden ember, aki valaha is ezen a területen tevékenykedett. Legyen áldott minden állat és növény, kik megtisztelték jelenlétükkel. Legyen áldott ez a föld, mely védelmező otthont ad nekünk, szilárd talajt a lábaink alá, és gyökereink számára erőt és kapaszkodót.

Kérünk, vezess minket, mutass utat, hisz ismeretlen, járatlan úton járunk a Te fiad, Jézus Krisztus hívására! Add kezünkbe szellemi és földi társaink kezét, azokat, akik szintén erre jönnek! Bátorítsd közösségünket, adj tetterőt kezeinkbe, hitet s tiszta, önzetlen szeretetet szívünkbe, szellemi látást és tiszta, ragyogó fényű gondolatokat!

Áldd meg mindazokat, akik szándékukkal, tetteikkel segítik, hogy járjunk a nekünk rendelt úton, Jézus Krisztus dicsőségére! S azokat, akik szándékukkal, tetteikkel élénk akadályokat emelnek, még százszor is áldd meg, mert fejlődésünkben társaink, segítők!

Ámen

Gfeller Csilla

KÖZÖSSÉGI ÉLET

ÉLŐLÁNC

Németül: MENSCHENKette — Emberek alkotta lánc

Ez volt – Mihály-nap után két héttel – a hívószó, ébresztő: én is a lánc tagja akarok lenni! Úgy éreztem, mindenkinek csatlakoznia kell, aki szabadon gondolkodó, (együtt)érező, szabad akaratból cselekvő embernek érzi magát. Hivatásunk, a nevelés, oktatás célja szintén az, hogy “te is ember légy, fiam”, aki a véleményét logikus gondolkodással alakítja ki, felvállalja, párbeszédben, vitában érvekkel alátámasztja. Aki szolidaritást vállal embertársaival, kiáll az elesettek, rászorulók, a hátrányt szenvedők mellett. Aki felelősséget vállal cselekedeteiért, és aki tetteivel kész kinyilvánítani akaratát. E cél eléréséhez első lépés az önnevelés, az egyéni példamutatás: az én személyemen keresztül tapasztalja meg a fiatal, milyen is az, amikor felnőttként, érett személyiségként, a következőket vállalva “engedetlenkedem”, nem hunyászkodom meg, nem hagyom magam megfélemlíteni, fenyegetni, az érdekeimet korlátozni.

Sokan álltak ki aznap Gödöllőn, és szerete az országban is élőláncot alkotva a közoktatás szabadságáért, a pedagógusok megbecsüléséért. Az állami iskolák szülői köre, tanárai, számos diákja mellett a Waldorf-közösség tagjai is eljöttek, támogatva pedagógus kollégáink,

a közoktatásban tanuló diákok és szülei követeléseit.

Felemelő volt ott állni a várost átszelő, az iskolákat összekötő “emberláncban”, amelynek célja – amellyel, hogy felhívja a figyelmet a közoktatási reform halaszthatatlanságára – a hasonlóan gondolkodók, a változásért tenni akarók találkozása, összehozása volt.

Waldorfos tanárként kiváltságos helyzetben lévőnek éreztem magam köztük, hogy itt taníthatok, tanulhatok, hogy a gyerekeim ide járhattak. Hálás vagyok az intézményi autonómiáért, a szülők, tanítványok felől áradó megbecsülésért. De azt gondolom, hogy ez nem maradhat kevesek kiváltsága! Az állami iskolában tanuló diákok, akik mostanában országos demonstrációkat szerveznek, tanáraik védelmében emelnek szót – a fenyegetéseket visszautasítva, saját

érdekeiket is képviselve –, bizonyították, hogy megérdemlik, hogy korszerű, képességeiket kibontakoztató "szabadságra nevelésben" részesüljenek. Látszik az is, hogy olyan tanárok szolgáltattak példaképpül számukra, akik egy Waldorf-iskola antropozófiai szemléletű nevelésében is megállnák a helyüket.

A budapesti demonstráción egy szervezőmellényt viselő diáklány, kezében ordibátorral, angyalarcán megingathatatlan elszántsággal buzdította a felvonulókat a tüntetés jelmondatait skandálva: érezték át, kiabáljatok, legyetek indulatosak. Arra tanított, hogyan nyilvánítsam ki akaratomat, hogyan tegyek a változásért.

A jelenlegi közoktatási rendszer összeomlása talán már bevégeztetett: olyan, mint egy XIX. századból itt maradt vályogház, melynek falait sárral tapasztva faldozgatják, "hatósági pecséttel, rangos testülettel" őrzik, s lassan ellepi a ganaj (ahogy a mi Sándorunk fogalmazott). A föld, sár, trágyalé gazdag táptalajjá érik, és kivirágzik rajta a legszebb lilium:

ezernyi Waldorf-iskola, egy emberközpontú, új oktatási rendszer terem a romokon, amelyben felismerik, hogy a kevesebb tananyag, a kisebb terhelés jobban megfelel a gyermek fejlődésének és a XXI. század kihívásainak; ahol fontosabb a reziliencia, rugalmasság, problémamegoldó-képesség és a cselekvés, mint a lexikális tudás; amelyben minden tanár autonómiát élvez, és szabadon állíthatja össze a tananyagot, választhatja meg a módszereket, és folyamatosan tanulva személyes példáján keresztül taníthat; ahol nem feladatlapokkal, kompetenciaméréssel, pirossal aláhúzott hibákkal, érdemjegyekkel próbáljuk felcímkézett dobozokba gyömöszölni a gyerekeket, hanem az egyéniségükből kiinduló, tehetségüket, képességeiket felemelő, fejlődésorientált szemlélettel kísérjük emberré érésüket. És akkor az egész országot behálózza majd kéztől-kézig érő virágfüzérként az élőlánc, azaz a *Menschenkette*.

Csendes Veronika, tanár

MEGOSZTÁS

Az elmúlt évek megmérettetéseire gondolok, és emlékszem, hogy milyen nagy kihívás volt a karantén idején, amikor nem találkozhattam sokakkal a szeretteim közül; hogy féltettem a szabadságomat és féltettem mások egészségét; összezártam a gondolataimmal és erősnek kellett maradnom, hogy a szépet is lássam és bizakodóan gondoljak a jövőre. Ekkor láttam a lelassult világ csodáit: nagy kémények nem ontották úgy a füstöt, már kevesebb olaj ömlött az óceánba, a gazdaság kiszolgálása mellékszereplővé vált az egészség kérdése mellett.

Az e körül forgó aggodalom sokakat olyan tettekre késztetett, ami addig számomra ismeretlen volt. Olyan nyitott és bátor odaadás tetteit láttam, amelyeket az önzetlen segíteni és összetartozni vágyás vezérelt. Sajnos más esetekben láttam eluralkodni a gyanakvást, a félelmet, a kapzsiságot és az elfordulást.

Ennek az időszaknak tanulságaival együtt kezdtük életünket újra a korábban megszokott keretek között, ám az én életemben semmi nem lesz már úgy, mint ahogy a járvány előtt volt. A sok tapasztalatot hordozom magamban. Kortársaimmal együtt ezekkel a meghatározó tapasztalatokkal indulok neki a felnőtt létnek: a mi fiatal életünknek ez volt az első – a társadalmunkat veszélyeztető – krízise.

Most a szomszédban zajló háborút, bár jóval messzebről szemléljük, de amikor elvonatkoztatunk a politikai és történelmi sík szemlélésétől, az egyezést abban

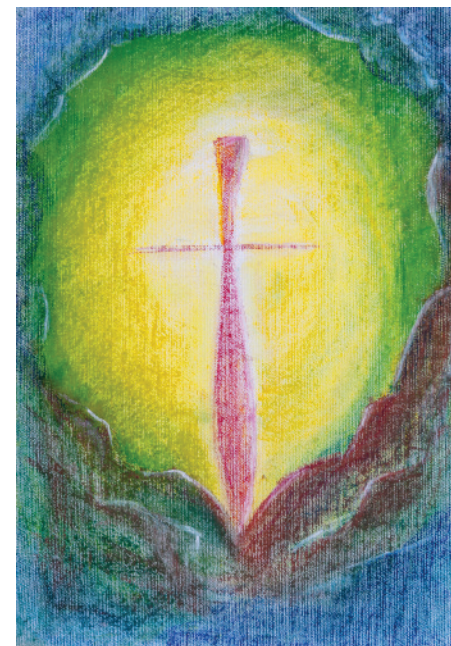
látjuk, hogy minden elszenvetője a háborúnak ugyanolyan ártatlan és védtelen ember, mint mi saját magunk.

Sokszor tehetetlennek érzem magam. Sokszor magányos vagyok a világban, pedig amikor a helyzet megkívánja, mindig segítő összefogást látok, ahogy ez ebben az esetben is történt.

Most a magyarországi oktatás helyzete kapcsán így vélekedek:

Magyarországon a politikáról való gondolkodásnak fekete és fehér dimenziói vannak, én ezt a kettősséget látva nőtem fel és néha elfelejtem megkérdőjelezni ennek a helyét egy demokráciában.

Nem tartom helyesnek, ahogyan ezeknek a nézetkülönbségeknek a hullámai

családtagok, barátok és kollégák közé csapnak. Ilyen viták állnak olyan fontos erkölcsi kérdések útjába, amiket minden embernek önállóan – politikai nézeteit félretéve – kell végiggondolnia.

Nem gondolom, hogy mindenkinek kötelessége kiállni a jogaiért, politikától független ideológiáiért, azonban ennek az ellehetetlenítését elítélem.

Sokan önmaguktól tudják és érzik, hogy az oktatás nem politikai kérdés. Olyanok is megmozdulnak az ügyért, akiknek bátorságot kell gyűjteniük magukban ahhoz, hogy felismerjék új határaikat és kiálljanak az elveikért. Talán ők azok, akik már megtapasztalták, hogy Magyarországon milyen veszélyes vitába kerülni bármilyen érdek érvényesítése miatt. Ezek az emberek most egymás mellé állnak, megfogják egymás kezét és közösen egy valódi, erős láncot képeznek.

Fontos látni, hogy valójában ez kinek a harca.

Aki részt vett az élő láncon, aki részt vett valamelyik kiálláson, az láthatta az ott összegyűlt fiatalokat.

Szokták mondani, hogy övük a jövő... És érzik is a hátukon az egész társadalmunkat érintő feladatok súlyát és felelősségét.

Ezek a gyerekek, fiatalok ugyanúgy azt élték meg az elmúlt évek alatt, amit én vagy a nálam idősebb, többet tapasztalt felnőttek. Ők úgy szenvedik el ezt az időszakot, hogy nagyon rövid idő alatt kellett a kényelmes életüket hátrahagyniuk és felnőniük. Mégis ott vannak a klímátüntetések, sokukat láttam olyan ügyekben is kiállni, amiben mindössze szolidaritásukat fejezték ki jelenlétükkel,

és hosszú ideje kiállnak a tanárokért, volt tanáraikért: így az oktatásért is.

Az új nemzedék nem mihaszna és semmiképpen nem lusta: olyan értékeket lát meg a világban, amiért érdemes küzdeni. Keresik a követendő példát és a világ jelenségeiből is tanulnak.

A tanárok és a szülők kísérik minket az utunkon, de életkortól függetlenül nagyon sokat tanulunk egymástól.

Ha támogatást, összefogást, bátorságot látunk, akkor tudni fogjuk, hogy nincs mitől félnünk, és hogy nem vagyunk egyedül. A felnőtteknek minél több bátorságot kell gyűjteniük: a gyermekeknek önállóságot kell tanulniuk, amikor ennek elérkezik az ideje. Szerintem ez az alapja annak, hogy a jövő gyermekeinek elegendő bizalmuk legyen ehhez az élethez.

Kőhalmi Adél Emília, régi diák

MERT OTT VOLT A HELYEM!

Az október 14-i nap nekem hatalmas ajándék volt, visszaadta a hitem az emberekben, közösségekben, hogy bármilyen sok nehézség ellenére ki tudunk állni kulturáltan és közösen egy fontos ügyért. Reggel egy kis vidám és lelkes, pedagógusokból, szülőkből, gyerekekből álló waldorfos csapattal együtt része voltam a több gödöllői iskolát és helyszínt összekötő, több száz fős élőláncnak. Nagyon felemelő volt ennek a csendes kiállításnak egy kicsi láncszemként ott állni a főtéren. Utána a MUZA előtt formáztuk meg a kiállítás szimbólumát, a körben a felkiáltójelet, ott is jó hangulat volt, és mindenki feltöltődve ment a dolgára.

Délután aztán már egy jóval népesebb waldorfos közösség találkozott a budapesti Széchenyi Fürdő közelében,

és együtt sétáltunk át a Hősök terére. Tele volt a tér, felfoghatatlanul sok ember gyűlt össze jókedvűen, békésen. Volt ott rengeteg tanár, szülő, nagyszülő is – de ami igazán megrendítő és erőt adó volt, hogy középiskolás diákok hatalmas tömege volt jelen, akik most megértették, hogy az ő jövőjük (és persze minden egyéb generáció jövője) múlik azon, hogy ők milyen oktatásban részesülhetnek. Összegyűltek azért, hogy a tanáraik kiállhassanak a méltó fizetésért és a jogaikért, hogy ezért ne bocsáthassák el őket, és hogy az oktatás évtizedek óta elmaradó reformja kezdetét vegye.

Nagyon sok rosszat szokás mondani a mostani tizenévesekről, de én méretlenül bízom bennük, mert nagyon nehéz időszakban növekednek. De ezzel

ők mit sem törődve teszik a dolgukat, tájékozottak, intelligensek, igenis képesek összefogni, kiállni magukért és a tanáraikért, és tele vannak lüktető, teremtő energiával – és ezt ott a téren, majd az Andrássy úton végigéő menetben példásan meg is mutatták. Ha nincs tanár, ha nincs pedagógus, ha nincs pénz és hozzáértés, jobbító szándék az oktatásban, akkor bizony tényleg nincs jövő – de most még van talán (noha az utolsó utáni pillanatban). Még megvannak a rendszerben a lelkes és hozzáértő emberek, most még talán lehet tenni azért, hogy ott is maradjanak, tehessék a dolgukat és lehetőséget kapjanak megújítani az

elavult, tanárnak, diáknak, szülőnek egyaránt lelketlenné vált rendszert.

Tényleg nem tudom, el lehet-e valamit érni tüntetésekkel manapság, de bármi jön is, ezeknek a fiataloknak örök emlék lesz, hogy így együtt felemelték a szavukat, egymásba kapaszkodtak és tettek valamit a saját boldogulásuk érdekében. Kívánom nekik, hogy ez mindig eszükbe jusson majd, ha válságos helyzetbe kerülnek. Mostanában nem sok minden ad reményt, de ez a nap nekem hihetetlenül reménykeltő volt. Köszönöm, hogy ott lehettem veletek!

Dufka Hajnalka, szülőtárs

KIÁLLÁS TANÁRAINKÉRT

Fontosnak tartom, hogy diákként szolidaritást vállaljak egy olyan ügy mellett, amely nemcsak a saját jövőmet határozza meg nagy mértékben, hanem sok-sok más diák és tanár életét is, ezért voltam ott a második tanártüntetésen. A tüntetés célja a tanári fizetések megemelésének követelése mellett a jogtalan elbocsátások elleni tiltakozás volt. Én a tiltakozásnak a Hősök teréről a Belügyminisztériumig tartó szakaszán vettem részt, egy békés hangulatú vonuláson. Örömmel láttam, hogy sok fiatal áll ki ezért az ügyért.

Harmati Ábel, régi diák

LÁNC, LÁNC, ÉLŐLÁNC!

2022. október 14-én reggel megmozdult Gödöllő. Még az is érezte, hogy valami történt, aki csak áthajtott a városon munkába menet. Élőláncot alkottak az emberek, köztük szülők, nagyszülők, pedagógusok és mindenki, aki aggódott (aggódik) az oktatás jelen helyzete miatt, a jövő helyzete miatt.

Előtte való nap délután szereztem tudomást arról, hogy másnap élőlánc lesz Gödöllőn, és 7:15-8:00-ig tart majd. Röviden: szülők, gimnazisták, tanárok oldaláról érkezett egy gondolat, hogy élőlánccal hívjuk fel a figyelmet az oktatás jelen helyzetére hazánkban. A terv azt volt, hogy a szervező iskolák kapuitól és a MUZA felől induljon el egy-egy, emberek alkotta lánc a Fő tér felé, ahol összeolvadnánk egymással

a Világbéke-gong előtt. Aki elhivatottnak érzi magát, csatlakozzon, ez idő alatt bármikor be lehet állni, vagy ki lehet lépni a láncból.

A lényeg, hogy ez egy békés demonstráció, amivel kifejezzük aggodalmunkat az oktatás jelen helyzete miatt. Egy ilyen láncról nem az jut eszembe, hogy béklyó, börtön, rabság – ez a lánc az összefogást, összetartozást jelképezi, tele élettel. Egy lánc, amit emberek alkotnak egy közös ügy érdekében.

Írni már csak arról tudok, amit én megélttem akkor.

Csütörtök este – hazaérve a konferenciáról – erős elhatározásra jutottam: másnap megyek én is, tagja leszek az élőláncnak. A nyugtalanság, hogy valami

olyasmibe csöppenek, ami ellene van az elképzeléseimnek, fel se merült bennem. Jól van, de hogy is lesz ez? Valljuk be, hogy ez annyira nem egyszerű... Legalábbis tíz emberből ötnek biztos nem olyan egyértelmű, hogy „igen, én holnap megyek és tagja leszek egy élőláncnak a város főterén.” A kellemetlen, rossz érzést a bizonytalanság szüli, hogy „majd mi lesz, ha csak egyedül leszek ott, nem ismerem majd senkit?” És így tovább. Persze lehet, hogy csak nekem vannak ilyen félelmeim. De biztos vagyok benne, hogy a világot nem egyedül fogom megváltani, hanem együtt fogjuk megváltoztatni! A lényeg, hogy írtam Veronikának (akiről tudom, hogy a 10 emberből a bátrabbak között van, aki egyedül is tartja az élőláncot), ő volt a biztos pont, akiről tudtam, hogy ott lesz. És szóltam a testvéreimnek, hogy jöjjenek ők is! A korai időpont ellenére mindketten lelkesen támogatták az ötletet, és másnapra megbeszéltük a találkozót. Reménykedtem, hogy minél több emberhez eljutott az élőláncra való felhívás, s közülük majd sokan elhivatottnak érzik magukat. Magamnak pedig megfogadtam, hogy legközelebb sokkal több ismerősömmel szólok, ha ilyen jellegű eseményről kapok hírt!

Másnap reggel hideg, tiszta, de napos idő fogadott – olyan élőláncához illő.

Tudva, hogy bármikor be lehet csatlakozni, vagy ki lehet állni a láncból, elindultam a Palotakertről 7:15-kor a MUZA felé. Ott már a parkolóig ért a sor, az emberek derűsen beszélgettek egymás mellett állva. Az egyik hölgy fehér táblakrétaival csíkot húzott, hogy merre kanyarodjon majd a lánc. Már itt találkoztam ismerősökkel! És épp akkor ért oda egy kedves, nyugdíjasokból álló csapat is. Mintha egy Sigur Ros klipbe csöppentem volna.

Az emberek sora lekanyarodott az aluljáróba, itt nem volt olyan szoros a lánc. Ahelyett, hogy elszomorodtam volna, eszembe jutott, hogy de hiszen itt minden iskola képviselve van, legalábbis a falakon!

Felérve a másik oldalon, a főtéren mint ha több irányba ágazott volna szét az emberek alkotta lánc. Múzeum. Világbéke-gong. Kis Balázs.

A mi csapatunk, ismerőseim nagy része, kis Balázst elhagyva már a Szálloda felé közeledett, amikor odaértem. Rögtön beállhattam az élükre, összekapcsolódva egy másik iskola képviselőjével. Onnantól, hogy beálltam a láncba, meg-

szűnt a bizonytalanság, pedig az egyik oldalamon ismeretlen állt. De mégsem volt teljesen ismeretlen, mert egy ügy érdekében álltunk ott péntek reggel 7:30-kor. És hirtelen átjárt az az érzés, hogy ó, hát én ismerem ezeket az embereket! Valójában találkoztunk már a földi síkon, mert egy városban élünk és valahogy hasonló helyekre járunk mi, emberek: könyvtár, múzeum, színház, koncert, mozi, park stb. (amíg még vannak). De szellemi síkon még igazabb volt ez az érzés, mert ott reggel mind jelen voltunk, saját szabad akaratunkból. Van bennünk valami közös, ami miatt nem lehetünk idegenek: tanítani akarunk, a legjobbat akarjuk a gyerekeknek, felelősek vagyunk értük, a jövőt formáljuk (és ezt nem lehet csak úgy eltörölni)!

Ahhoz képest, hogy sokan csak röviddel előtte láttuk a felhívást, szép számmal voltunk jelen a gödöllői Waldorf-iskolából is. Szülők, régi szülők, diákok, irodai

munkatársak, óvónők és tanárok! Felkiáltójelekkel beborítva, kockásan, vidáman!

Aztán 7:40 körül az Erkel iskola felől megnövekedett az emberek sora, hirtelen elérték a Dózsa György úti gyalogos átkelőhelyet: a cél megvalósult! A lánc összeértét nagy tapsolás, ujjongás kísérte. Aztán újra, többször egymás után: tapslánc. Testvéreimmel, Natival és Adállal kedvünk támadt a 3. osztályból olyan jól ismert taps kánont is eltapsolni, és eszünkbe jutott, hogy akár „angyalpostázhatnánk” is! (Majd legközelebb felkészültebbek leszünk!)

De az élet ment tovább, az élőlánc tagjai szétváltak és elindultunk az iskolába tanulni, tanítani! Szívünkben viszont a lánc tovább fonódik, erősödik, él.

Kőhalmi Luca Virág, tanár

“Az ebben a rovatban látható festmények tanáraink Mihály-napi alkotásai.

ÉLETMÓD

Itt az ősz, és érik a birs, ami jó alapanyag egy kis befőzéshez. A birsból többnyire a birssajt jut eszünkbe, ami nagyon finom, de igen magas cukortartalmával nem a legegészségesebb dolog. Így olyan recepteket válogatott nekünk Mincsik István, ami a gyerekekkel elkészíthető, finom és kevésbé cukros. Ilyen például a birsbőr, a birs szörp. A diós-batátás süteményt az iskolakertben termelt édesburgonyából sütötték meg a gyerekek István bácsival. A mákos kölesfelfűjt pedig Csendes Veronika receptje, szeretettel ajánljuk mindegyiket otthoni sütögetésre is!

BIRSBŐR

Hozzávalók:

- 1 kg birs
- 15 dkg cukor
- 2 bögre víz

Készítése:

1. Mossuk meg alaposan a birsalmákat, különösen, ha molyhosak.
2. Darboljuk fel (magház nélkül, bár abban van a zselésítő pektin).

3. Öntsünk rá 1 bögre (2dl) vizet és főzzük puhára kb. 30-40 percig.
4. Ha puha a birs, zárjuk el a tüzet, öntsük le a levét – ha van – keverjük bele a cukrot és hagyjuk hűlni egy kicsit (2-3 perc)
5. Botmixerrel pürésítsük.
6. Tepsire rakott sütőpapírra kell kenni kb. 3-4 mm vastagon, és 70C°-os sütőbe betenni száradni.

BIRSSZÖRP

Hozzávalók:

- 1 kg birs (magozott, darabolt súly)
- 1,3 l víz
- 0,9 kg cukor
- 10 g citromsav
- 1db citrom leve
- ½ teáskanál őrölt fahéj

Elkészítés:

1. A birsalmákat kimagozzuk, és nagyobb darabokra vágjuk.
2. Beletesszük egy rozsdamentes lábosba. Megöntözzük a citromlével, és rászórjuk a fahéjat. Felöntjük a vízzel, és feltesszük főni. Kb. 25 percet főzzük, ameddig megpuhul a gyümölcs.
3. Ekkor beletesszük a cukrot és botmixerrel pürésítjük.
4. Feltesszük főni.
5. Ha felforrt, akkor – ha kell – lehabozzuk.
6. A szörphöz 10 g citromsavat teszünk. Ezután még kevergetve 1-2 percig főzzük, majd sterilizált üvegekbe töltjük.
7. Száraz dunsztban hűtjük ki.

DIÓS - BATÁTÁS SZELET

Hozzávalók:

- 35 dkg batáta
- 17,5 dkg dió
- 17,5 dkg teljes kiőrlésű búzaliszt (fehér liszt is jó)
- 1-1 tk fahéj + gyömbérpor
- 12 dkg barna cukor
- 3 db tojás
- 2 dl olívaolaj
- 1 zacskó sütőpor
- só
- olaj a kenéshez

Elkészítés:

1. A batátát meghámozzuk és durva reszelőn lereszeljük.
2. A diót durvára vágjuk.
3. A lisztet a sütőporral, a cukorral és a fahéjjal/gyömbérrel összekeverjük.
4. A tojást fél kk. sóval habosra felverjük, majd lassan, folyamatosan kavargatva belecsurgatjuk az olajat, hozzáadjuk a diót, a batátát és végül a lisztes keveréket.
5. Alaposan összekeverjük.
6. A masszát kiolajozott kisebb tepsibe öntjük, 160 fokra előmelegített sütőben 40 perc alatt készre sütjük. A tepsiben hagyjuk kihűlni, majd felszeleteljük.

MÁKOS KÖLESFELFŰJT

Hozzávalók:

- 150 gramm köles
- 6 dl tej vagy víz
- vanília (rúd vagy aroma)
- 4 tojás
- reszelt citromhéj
- pici só
- 30 gramm vaj
- 100 gramm darált mák
- 2 ek cukor (vagy édesítő)
- szilvalekvár

Elkészítés:

A kölest megmosom, a tejben (vagy vízben) megfőzöm. Belekeverem a vajat, vaníliát, citromhéjat, cukrot, mákot, majd ha már nem forró, a tojások sárgáját is. A felvert fehérjét óvatos mozdulatokkal belesimítom, majd tepsibe, hőálló táliba vagy kerek tortaformába öntöm a keveréket, és 180 fokos sütőben kb. 25 perc alatt aranybarnára sütöm. Végül a tetejét szilvalekvárral egyenletesen bekenem. Kihűlve szépen szeletelhető.

KITEKINTŐ

WAGENINGENBEN JÁRTUNK

Új kapcsolat születőben

Október elején a gödöllői testvérvárosi együttműködés keretében két tanárunk, Freigang Krisztián és Kecskés Judit el látogattak Hollandiába, a wageningeni Vrije School De Zwanneridder iskolába, mely hozzánk hasonlóan ugyancsak a Waldorf-pedagógia alapelvei szerint folytatja a nevelést-oktatást. Nevéből adódóan maguk a helybeliek sem tudják sokan, hogy ez egy Waldorf-iskola, amely már 45 éve működik a városban.

Ez az első alkalom, hogy a gödöllői delegáció programjainak sorába a Waldorf-iskola látogatását is beillesztették. Minek köszönhető ez?

Jutka: Gödöllő városa szerteágazó testvérvárosi kapcsolatokkal rendelkezik, közöttük is az egyik legrégebbi a Wageningeni velő együttműködés; idén ünnepezték a 30. jubileumot. Ebből az alkalomból augusztusban a hollandiai városvezetők kisebb delegációja látogatott el hozzánk, ugyanis Gödöllő Városáért díjban részesültek. Az egyik napon a Civil Házban láttuk őket vendégül, amikor is az új, fiatal polgármesterük, Floor Vermeulen ült mellettem: egy nagyon közvetlen, kedves fiatalember. Sok mindentről beszélgettünk és többek között megkérdeztem, hogy van-e Wa-

geningenben is Waldorf-iskola. A holland vendégek között mindenki csak csóválta a fejét, hogy ilyen bizony nincs náluk, de erre felkiáltott Floor: "Már hogyné lenne, én oda jártam!" Rettentően lelkes lettem és elhatároztuk, hogy az októberi látogatásunk során megszervezzük az ottani Waldorf-iskola meglátogatását is. Ekkor már tudtuk, hogy Krisztiánnal tagjai leszünk a gödöllői delegációnak – eredetileg Krisztián az iskolakertünk képviselőjében, én pedig mint civil referens –, de így új dimenzióba emelkedett a részvételünk.

Ennek a testvérvárosi kapcsolatnak az az érdekessége, hogy az egyik évben ők jönnek hozzánk, a következőben pedig mi, gödöllőiek látogatunk el, így már vannak több évtizedes kapcsolatok is. Sajnos a covid-időszak gátat szabott az utazásoknak egy időre, de most újra lehetővé vált, így idén mi, magyarok voltunk soron. A delegációban az önkormányzat, különböző civil és egyházi szervezetek, intézmények képviselői vesznek mindig részt, akiknek mind a hollandok, mind mi is, amikor ők jönnek el hozzánk, különféle szakmai programokkal készülünk. Nagyon gyümölcsöző a több évtizedes együttműködés, sok területen élveztük már Gödöllőn a segítségüket, ilyen pél-

dául a hajléktalanszálló komfortosítása, kulturált kialakítása. Nagyon lelkesek ők is, polgármesterünket, Dr. Gémesi Györgyöt Tiszteletbeli Ezüstéremmel tüntették ki a 30 éves együttműködésért a látogatásunkat záró galavacsorán.

Milyen lehetőségek volt az iskola megismerésére? Hogyan fogadtak benneteket?

Jutka: Amint megérkeztünk, vendéglátónkkal, Piennel elmentünk az iskolába – természetesen kerékpáron –, ahol Ilja van Geel, az iskola igazgatója fogadott bennünket. Rövid beszélgetés után megkérdezte, hogy van-e kedvünk órákat is látogatni. Természetesen ez nem volt kérdés, nagy lelkesedéssel mentünk, ahova csak lehetett.

Krisztián: Én az 1., 3. és 5. osztályban voltam, ahol nagyon ismerős dolgokat láttam. Az első osztályban éppen a számokat tanulták, azt, hogy miből van 1, 2, 3 stb. a világban. Ezen a napon éppen a 8-as számnál tartottak és pont úgy,

ahogy annak idején mi is, ők is a pókot választották ehhez a számhoz tartozó képnek. Nem sok idő volt belemelegedni az órába, mert 15 perc múlva már jöttek is értem és mentünk a 3. osztályba. Itt éppen olvasásóra volt. Talán itt találtam egy kis különbséget: a gyerekek saját könyveiket olvasták. Volt olyan könyv, amin meglepődtem, de jó ötletnek tartom a saját könyvből olvasást; mi illet nem csináltunk annak idején. Itt, mire hozzám mertek lépni a gyerekek, már megint menni kellett. Ezután az 5. osztályban jártam, ahol honismeretepocha volt éppen. És mit látnak szemeim? Egy helyi folyót dolgoznak föl, ahol korábban már jártak. Egy térkép alapján leolvasták a folyó környéki magasságokat, majd papírmásé technikával egy makettet készítették – pont ugyanígy tanultuk mi is!

Jutka: Én pedig a másodikosoknál pillanthattam bele éppen abba, ahogy az udvaron gyakorolták az órát egy izgalmas játék segítségével (el is fogom mesélni Boginak), majd a negyedikesek Edda-epochájába, amikor is nagyon

érzékletes előadással mesélte a tanító Thor történetét. Majd délután lehetőségünk volt még részt venni a 4.-5.-6. osztály kórusának próbáján. Szépen énekeltek már két szólamban a gyerekek, nagyon kitartóan és fegyelmezetten voltak jelen annak ellenére, hogy ez volt pénteken valószínűleg az utolsó órájuk. Érdekes tapasztalat volt, hogy náluk ez egy órarendbe beépített óra volt és nem szabadon választható, mint iskolánkban – megfontolandó, hogy mi is így alakítsuk ezt majd ki a jövőben.

Mik voltak az első benyomásaitok?

Jutka: Nagyon megerősítő, jó érzés volt, hogy a tananyag és a módszerek országokon átívelően egyetemesebbek a Waldorf-iskolákban, itt is éppúgy ugrókötelezve tanulják például a szorzótáblát a kicsik, és hasonló táblarajz fogadott a negyedikeseknél, mint amilyen nálunk is szokott lenni. Mindenhol a falakon díjak alkotásai, festményei, termények, falevelek, őszi hangulat: otthonos környezet veszi itt is a gyerekeket körül és ugyanolyan szeretetteljesen, tisztelettel fordulnak hozzájuk tanítóik, mint ahogy mi is tesszük. Az udvaron a miénkhez hasonlóan egyszerű, jelzésértékű játékok vannak – bár ebben mi már kicsit tovább léptünk.

Az iskola és óvoda jelenleg két külön épületben működik, ezek közül az egyik egy patinás, régi épület, amiben helyet kap egy másik iskola is. De a város új épületet épít a számukra, ami jövőre kerül átadásra.

Krisztián: Egyik osztályban sem voltam sokáig, de mindenhol nagyon szívesen,

szeretettel fogadtak a tanítók és a gyerekek egyaránt. A termekben a hangulat nagyon hasonló volt, mint nálunk, ezért végig azt éreztem, hogy ismerős helyen járok, és ettől nagyon jó érzéssel voltam jelen. A holland nyelvet nem beszélve is nagyon jól lehetett "érteni", hogy éppen miről van szó.

Ami még nagyon jól esett, hogy az iskola igazgatója az önkormányzat képviselőjével közösen fogadott bennünket kész programmal. Bár az óralátogatások után nem tudtuk feltenni az összes, gazdasági és jogi környezetre vonatkozó kérdésünket, a pedagógia területére nagyon jól beelérhettünk.

Mi az, ami teljesen más volt összehasonlítva a mi iskolánkkal?

Jutka: Hollandiában eleve más az oktatási rendszer, az óvoda szorosan egyben van az iskolával egészen 6. osztályig – ez az iskola Wageningenben is csak eddig működik, az idősebb diákok egy másik városban folytatják tanulmányaikat. Ezért nem volt meglepő, hogy közös épületekben működnek náluk az óvodai csoportok és az osztályok, így nemcsak az iskolai, hanem az óvodai életbe is bepillantást nyerhettünk. Ott is ugyanaz a milió fogadott bennünket, mint itthon – otthonos kuckók, fajték, mívés nemezképek –, a kicsik boldogan játszottak vidám hangulatban, nagyon kedves, barátságos óvónők voltak velük. Többen épp gabonát öröltek, téstát dagasztottak, míg mások a galériában lesték, hogy kik is vagyunk. A különlegességük viszont, hogy náluk működik egy ún. Waldorf-bölcsőde is a 2-4 évesek számára, hiszen sok szülő dolgozik már

ilyenkor. Olybá tűnt számunkra, hogy ők erőteljesebben adnak választ a kor igényeire.

Krisztián: Meglepő volt az is, hogy a holland osztálytanítók nincsenek olyan kényelmes helyzetben, mint mi Magyarországon, ugyanis náluk magasabb a kötelező heti óraszám – 26 óra 60 perccel számolva –, ezért minden szakórát az osztálytanító tanít az euritmiát kivéve, illetve a zeneóra a nagyoknál (4-5-6. osztály) már összevonva, kórus formájában valósul meg egy ének-zene oktatáshoz is értő osztálytanító vezetésével, amiről Jutka is mesélt. Reggel 8.00-tól 15.00 óráig tanítanak egyfolytában minden nap...

Volt lehetőségetek személyes beszélgetésekre is?

Jutka: Az óralátogatások között nagyon készségesen külön időt is szakítottak számunkra, hogy fel tudjuk tenni kérdéseinket és kicsit közelebről is megismerhessük őket. Iljához csatlakozott az ötödikes osztálytanító, majd Yona Chamuleau is, az óvoda vezetője. Így rögtön rákérdeztünk arra, hogy milyen az átmenet az óvoda és az iskola között. Ott minden Waldorf-óvodásnak, aki ebbe az iskolába szeretne járni, automatikus a továbbmenetel, ha az óvónők iskoláértnek nyilvánítják. De ez valószínűleg a rendszerből is fakad.

Krisztián: A fent említetteken kívül az is kiderült, hogy nemcsak szaktanáraik, hanem fejlesztő pedagógusaik sincsenek. Az iskolai felvétel után, ha egy gyermekről kiderül, hogy bizonyos tanulási vagy magatartásbeli nehézségekkel küzd, egy

hosszú vizsgálati folyamatot követően tud csak megfelelő fejlesztést kapni, vagy a megfelelő iskolába, osztályba jutni. Bár az állam ugyanazt az anyagi támogatást adja, mint az állami iskoláknak – és gyakorlatilag ezzel fedezik az iskola alapműködését –, a waldorfspecifikus különbségek finanszírozását már a szülők adományaiból tudják megoldani (és szigorúan csak adományokból, amit ajándékpénznek tekintenek). De már nem tudtunk rákérdezni, hogy emiatt nincsenek-e ebben az iskolában szaktanárok és fejlesztők. Még a napközi is valahogy másképp van megoldva, talán "csak" gyermekfelügyelet az óvodásokkal közösen, de ebbe sem tudtunk jobban belemélyedni.

Inspirált benneteket a látogatás? Mit hoztatok magatokra útravalóul?

Jutka: Mindenképp nagy élmény volt látni egy másik Waldorf-iskolát egy másik országban, egy teljesen más társadalmi környezetben. Mindamelllett, hogy sok érdekeset láttunk, úgy éreztük, hogy bizony nekünk is van mit mutatnunk – például a csodálatos iskolakertünket, állatainkat, kerti építményeinket, a nagyon szépen kialakított tantermeinket. Szívesen meséltünk volna még a Farmiskola törekvéseinkről, a tevékenységalapú oktatásról, a projektnapjainkról – és őket is megismerhettük volna részletesebben, de erre most nem tudott már sor kerülni. A látogatás abban is megerősített bennünket, hogy ők, meglátásunk szerint, sokkal szerényebb körülmények között dolgoznak nagyon sokat – meg kell tanulnunk megbecsülnünk azt, amink van, és nem csak arra vágyunk, ami nincs, ami jobb lehetne...

Vajon lesz folytatás?

Jutka: Nagyon szeretnénk, ha kapcsolat alakulna ki az intézményeink között és úgy éreztük, ők is nyitottak rá. Yona, az óvodavezető már el is jött a másnap rendezett magyar programra a városi piacon, és bejelentkezett a szervezőknél. Nagyon felkeltette az érdeklődését különösen a kerti ovi, a "Mocorgó"; Gerendai Zsuzsiék is szeretettel várják őket.

Volt lehetőségek mást is megismerni Wageningenből?

Jutka: Végtelenül nagy szerencsénk volt a vendéglátóinkkal, Piennel és Jannal, akiknél Krisztiánnal együtt szállhattunk meg. Mindent megtettek azért, hogy jól érezzük magunkat és minél többet lássunk Wageningenből: a sok elfoglaltságukat félretéve teljesen szabaddá tették magukat számunkra. Kerékpárt is kaptunk, ezzel közlekedtünk velük együtt mindenhová, így pár napra igazi wageningenieknek érezhettük magunkat. Személyükben fantasztikus embereket ismerhettünk meg, lenyűgöző tetterővel, vitalitással. Olyannyira hasonlóan gondolkodunk, hogy nagyon összebárátkoztunk és szeretnénk a kapcsolatot a továbbiakban is ápolni (azóta már több levélváltás is történt közöttünk).

Hogy látjátok, érdemes volt részt venni az úton?

Krisztián: Én mindenképpen pozitívan látom a látogatásunkat. A vendéglátóink, az iskola, az önkormányzat mind olyan élményt nyújtottak számomra, melyek örök életre nyomot hagytak bennem. Kiemelném még azt az érzést, hogy

sikerült egy kicsit nekem is hollandnak lennem. Szeretnék egyszer én is így vendégül látni valakit, akik ennyi élménytel térhetnek haza, mint én. Nagyon bízom benne, hogy az iskolával, valamint személyesen vendéglátóinkkal, Piennel és Jannal is kialakul egy baráti kapcsolat! De ahogy Jan is mondta: ezen mindannyiunknak dolgoznia kell!

Jutka: Szívemből szóltál, szerintem is nagyon feltöltő utazás volt, újult erővel térhettünk haza és én is nagyon remélem a folytatást! Még egy nagy ajándék volt számomra az utazásban, hogy veled is szorosabbá fűződött a barátságunk, és annak is örülök, hogy több gödöllői útitársunkkal is megismerkedhettél, kibővítve a kapcsolatok körét, ami biztosan gyümölcsöző lesz iskolánk számára is!

KÉZMŰVES

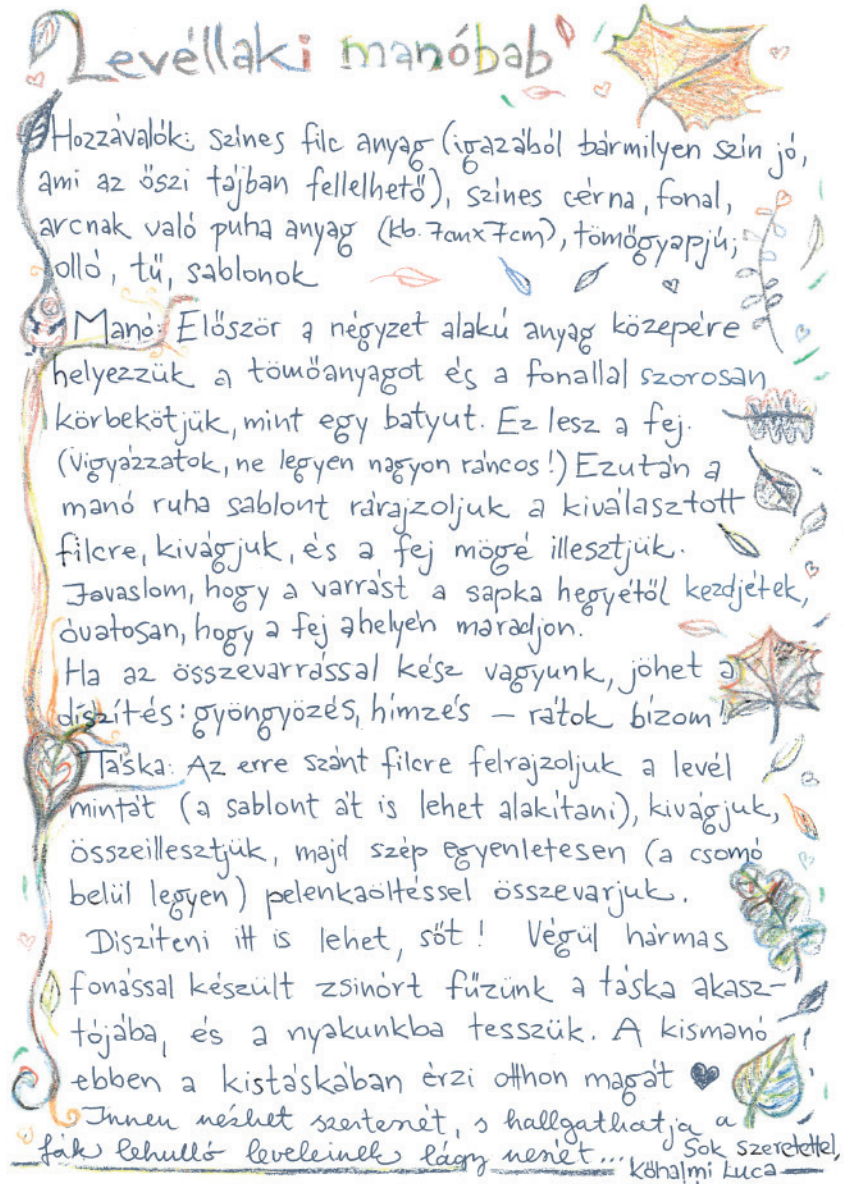
Levéllaki manóbab

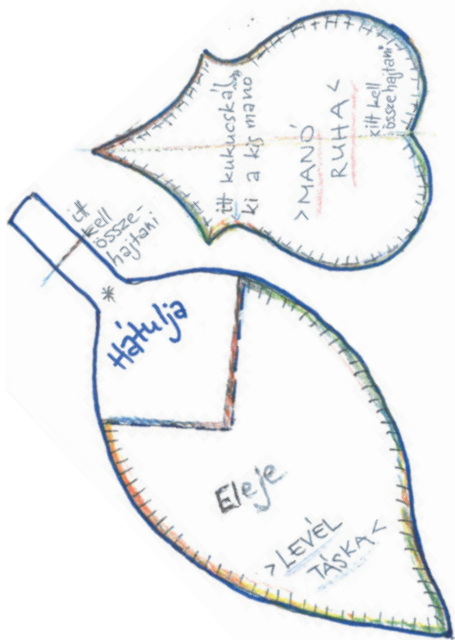
Hozzávalók: színes filc anyag (igazából bármilyen szín jó, ami az őszi tájban fellelhető), színes cérna, fonal, arcnak való puha anyag (kb. Faux Fcm), tömőgyapjú; olló, tű, sablonok

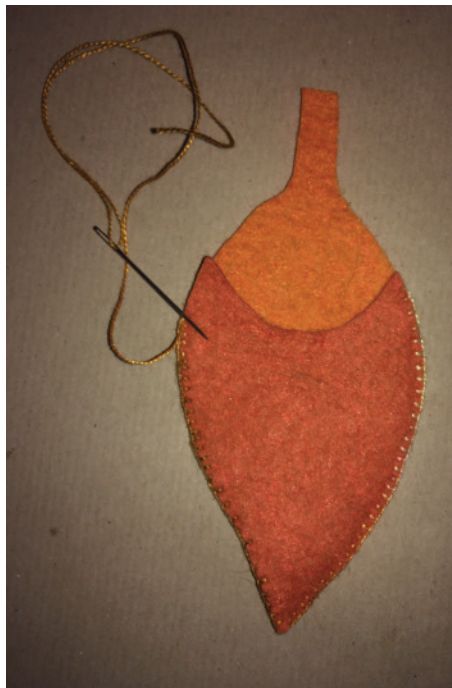
Manó: Először a négyzet alakú anyag közepére helyezük a tömőanyagot és a fonallal szorosan körbekötjük, mint egy batyut. Ez lesz a fej. (Vigyázzatok, ne legyen nagyon ráncos!) Ezután a manó ruha sablont rárajzoljuk a kiválasztott filcre, kivágjuk, és a fej mögé illesztjük. Javasolom, hogy a varrást a sapka hegyétől kezdjétek, óvatosan, hogy a fej a helyen maradjon. Ha az összevarrással kész vagytok, jöhet a díszítés: gyöngyözés, himzés – rátok bízom!

Táska: Az erre szánt filcre felrajzoljuk a levél mintát (a sablont át is lehet alakítani), kivágjuk, összeillesztjük, majd szép egyenletesen (a csomó belül legyen) pelenkacéltéssel összevarjuk. Díszíteni itt is lehet, sőt! Végül hármas fonással készült zsinórt fűzünk a táskákasztojába, és a nyakunkba tesszük. A kismamó ebben a kistáskában érzi otthon magát!

Innen nézhet szeretnét, s hallgathatja a fák lehulló leveleinek lágy zenét... Sok szeretettel, Kéjalmi Luca

UTÓSZÓ avagy tényleg bajban van Michael?

*„Csak akkor születtek nagy dolgok,
Ha bátrak voltak, akik mertek
S ha százszor tudtak bátrak lenni,
Százszor bátrak és viharverték.”
(Ady Endre: A Tűz csiholója)*

Hogy honnan is indult az ötlet, hogy ebben a számban a melegség/tűz/hő legyen a vezérfonalunk? Hogyan váltottunk közben témát, és került fókuszba az érés, éretté válás? Hogyan és miért került a Dióhéjba egyszer csak egy melléklet, versekkel? S hogy miért is kérdésekkel kezdtem ezt az írást?

A bizalom és az emberi mérték megtalálása mellett a kérdésfeltevés, kérdéskultúra is segítheti szociális erényként a bennünk lévő és bennünket körülölelő materializmus, egoizmus és opportunizmus lebontását. Az elmúlt hetek történései közepette sok olyan kérdés merült fel bennünk, közöttünk, szűkebb és tágabb környezetünkben, amikre még keressük a válaszokat. Takáts Péter idei Mihály-napi előadásában úgy fogalmazott, hogy „az emberiség felfelé szálló ágának a jövője attól függ, hogy az ember ki tudja-e alakítani magában a kérdésfeltevés képességét.”

Még frissek bennünk a kérdéseink súlyai az elmaradt városi Mihály-nap után: vajon mit üzent nekünk ez a helyzet? Mit kell tanulnunk belőle, hogyan segítheti a fejlődésünket, hogyan léphetünk előre ebből? A fő dilemmánk a döntés pillanatában az volt, hogy mihez kell nagyobb bátorság és erő: ahhoz, hogy bármi is jön elénk, mindenképpen megvalósítani, amit elterveztünk? Vagy

inkább ahhoz, hogy el tudjunk engedni dolgokat, megszokásokat, rutinokat, elvárásokat, álmokat? Új utakat keresni a céljainkhoz?

Bár már márciusban beszűrődtek hozzánk is az első pedagógus- és diákmegmozdulások hullámai, de mostanra érett be igazán egyre többekben az a kérdés, hogy hogyan is érint ez bennünket, mit kell(ene) tennünk. Peter Selg egy másik helyzetre vonatkozóan felteszi azt a kérdést Civil kurázi című könyvében, hogy mégis mit tehetnének a Waldorf-iskolák a jelenben?

Néhány gondolat a könyvből a lehetséges válaszok közül: feltárni a „helyzet szellemi mibenlétét”; az iskola falain belül és kívül is minden nyomatékkal fellépni a gyermekek és fiatalok minőségi fejlődését veszélyeztető tényezők ellen; az iskolák közösségeinek a jövőben még sokkal valóságosabban jelen kell lenniük. Amennyiben bebizonyosodik, hogy a most beköszöntött korszakkal nem tudunk megküzdeni várakozással, csendben maradással, hallgatással és alkalmazkodással, akkor érvénybe lép, hogy az antropozófia értékeinek és jelentőségének tudatában aktívan szembenézzünk a konfliktusokkal.

Természetesen mindezek a gondolatok nem a magyar oktatás jelenlegi helyzete,

és az ehhez kapcsolódó megmozdulások kapcsán születtek meg eredetileg, de azért minden erőltetés nélkül is erős áthallások érzékelhetőek. Ha a Waldorf-iskolák ténylegesen az érési folyamat és a személyiség fejlődésének innovatív és szociálisan jövőbeli helyeként látják saját magukat, vajon mit kell tenniük, tennünk, akár a „bátorság az igazsághoz” szellemében? Vajon érvényes-e ebben is az, hogy bátrabban kell szólni, és nagyon bátran kell egészen szokatlan és új nézőpontokat, hozzáállást keresni, ahogy Gyuricza László fogalmazott G. Ekler Ágnessel folytatott beszélgetésében a Kor-Szó-Társ sorozatban.

Közösségünk egyik meghatározó, fejlődést segítő értéke mind a sokszínűség, mind pedig ennek a sokszínűségnek az elfogadása, és a különbözőségek elleni együtt küzdés a közös céljainkért. Az a kérdés, hogy mi egy Waldorf-iskola feladata és felelőssége az oktatás körül kialakult helyzetben, felerősítette a megosztottságot. Hogyan lehet ebben konszenzusra jutni mindazokat az értékeket szem előtt tartva, amik számunkra fontosak? Találhatunk-e ebben közös, mindenki számára felvállalható álláspontot, kiállási módot? Mennyire adjunk ennek teret az iskolában, a közösségben? Nyilván nagyon sokféleképpen állunk hozzá (a forradalmi hevülettől a félelemig nagyon széles a skála ebben). Csak mélyebb munkával lehet eljutni odáig, hogy megtaláljuk a közös utat. Sokszor elhangzik, hogy igen, igen, ez fontos lenne, de erre most nincs időnk, mégsem annyira fontos, elveszi az időnket fontosabb kérdésektől, nem annyira érint bennünket, ez az állami iskolák ügye. Biztosak vagyunk ebben? Elindultunk azon az úton, hogy bármit is teszünk,

nem maradhatunk csendben fejünket a homokba dugva. Ugyanakkor nagyon kell figyelni arra is, hogy milyen erőket segítünk mindeközben. Ahogyan készült a Dióhéj magunk között csak „forradalmi”-nak hívott melléklete az idézetekkel, versekkel, közben magunk is azt éreztük, hogy megosztottá váltunk. Sok-sok éves, sőt, évtizedes barátságokban és munkakapcsolatokban kezdtek repedések keletkezni addig a pillanatig, amíg nem tudtuk tudatosítani magunkban, hogy ne engedjünk teret ezeknek az erőknél. Nagy küzdelem volt, kívül-belül, de megszületett az az összeállítás, amit a tanári konferencia elképzelt, megálmodott első tetteként. Ez is egy érési folyamat volt/van/lesz.

Michael vár. Tiszteletben tartja az ember szabadságát. Ha majd saját szabad akaratából meg akarja tenni azt, amit megtanult és megígért, majd akkor segít neki. De addig, amíg nem dönti el az ember, hogy végre elindul ezen az úton, addig vár. Legfeljebb rosszállóan csóválja a fejét, amikor összetalálkozunk éjszaka, amikor elalszunk – mondta Takáts Péter a fentebb már idézett előadásában.

És most kicsit visszakanyarodva a Dióhéj egészének megszületéséhez. Eredetileg az első hét év folyamataival, az óvoda- és iskolaéretté válással, az átmenetekkel terveztünk foglalkozni mélyebben, ahogy az a Pedagógia rovatban nagyjából érzékelhető is. De legnagyobb örömünkre az elkészítési folyamatban az eredeti, még kissé éretlen terveink tovább értek, nőttek, fejlődtek, és így még színesebbé tudott válni ez a szám is. Néhány gondolatot kiemelve a cikkekből (természetesen szokásos módon a teljesség igénye nélkül) talán még jobban érzékelhető, hogy milyen ívet járunk be az őszi Dió-

3. osztályosok Mihály napi alkotásai

héjban, és mikben szeretnénk további útkeresést inspirálni:

- Mi ezt az utat választottuk, ezt ÉR-leljük, hiszen mi ehhez ÉR-tünk - (mi) ÉR-tünk - ÉR-tetek.
- Az átmeneteknek tehát hatalmas jelentősége van az érés esetében. Miközben semmi látványos nem történik, amikor elérkezik az ideje, bekövetkezik a törvényszerű változás.
- Ha az emberek az óvodáskorban szóban javítják ki a gyerekeket, akkor nem az életkoruknak megfelelő módszert támogatják, és olyan elemeket visznek a nevelésbe, amelyek csak egy későbbi életszakaszban alkalmazhatók.
- Minden emberi lény hoz magával valami teljesen egyedülálló szándékainak, szellemi beállítottságainak, hajlamaiknak és tehetségeinek formájában.
- Ez a minden irányba nyitott, világgal szembeni magatartás teljes szabadságot feltételez, és annak élethosszig tartó megerősödéséhez vezet – ha az emberi környezet megteszi, amit meg

kell tennie, azaz megadja a gyermek által vágyott segítő jelenlétet.

- A gyermeki fejlődés nem felelhet meg az előírásoknak. A jogalkotók nem helyezhetik hatályon kívül az emberi fejlődés törvényeit. Ám a jó vagy rossz jogi rendelkezéseken belül egy demokráciában az érintetteknek továbbra is szabadságukban áll, hogy megtalálják a megfelelő formákat, ha kifejlesztik önmagukban mindazt, ami magát az embert is jellemzi: képzelőerőt, intuíciót és bátorságot.
- E cél eléréséhez első lépés az önnelvelés, az egyéni példamutatás: az én személyemen keresztül tapasztalja meg a fiatal, milyen is az, amikor felnőttként, érett személyiségként, a következményeket vállalva „engedetlennedem”, nem hunyászkodom meg, nem hagyom magam megfélemlíteni, fenyegetni, az érdekeimet korlátozni.
- És akkor az egész országot behálózza majd kéztől-kézig érő virágfüzéreként az élőlánc, azaz a Menschenkette.

- Van bennünk valami közös, ami miatt nem lehetünk idegenek: tanítani akarunk, a legjobbat akarjuk a gyerekeknek, felelősek vagyunk értük, a jövőt formáljuk (és ezt nem lehet csak úgy eltörölni)!
- Tényleg nem tudom, el lehet-e valamit érni tüntetésekkel manapság, de bármi jön is, ezeknek a fiataloknak örök emlék lesz, hogy így együtt felemelték a szavukat, egymásba kapaszkodtak és tettek valamit a saját boldogulásuk érdekében.
- Olyanok is megmozdulnak az ügyért, akiknek bátorságot kell gyűjteniük magukban ahhoz, hogy felismerjék új határaikat és kiálljanak az elveikért.
- Add kezünkbe szellemi és földi társaink kezét, azokét, akik szintén erre jönnek! Bátorítsd közösségünket, adj tetterőt kezeinkbe, hitet, s tiszta, önzetlen szeretetet szívünkbe,

szellemi látást és tiszta, ragyogó fényű gondolatokat!

Néhány nappal ezelőtt Joost Groot azzal kezdte az iskolában tartott előadását, hogy „Michael bajban van”, szüksége van a segítségünkre. Vajon tényleg bajban van? És vajon tényleg lehetséges, hogy az óriási egész apró részeiként mi magunk is tudjuk őt segíteni szellemi törekvéseinkkel?

„Mi tartja vissza a mai embert a szellemi megismeréstől? Lelki bátortalanság, hogy ne mondjuk, lelki gyávaság. Az ember mindent passzív módon akar befogadni, úgy akar a világ elé ülni, mint valami moziba, hogy mindent a mikroszkóp és távcső mondjon el neki. Nem saját szellemét és lelkét akarja aktívan eszközzé edzeni. Nem akar Michael követője lenni. Ehhez belső bátorságra van szükség. Michael ünnepének a belső bátorság ünnepévé kell válnia.” (GA 223)

Fábián Zsuzsa

O Signore

Lent

O Sig-no - re, fa di me un - o strumen-to del - la tu - a pa - ce.

O Sig-no - re, fa di me un - o strumen-to del - la tua pa - ce.

O Sig-no - re, fa di me un - o strumen-to del - la tua pa - ce.

O Sig-no - re, fa di me un - o strumen-to del - la tu - a pa - ce.

Oh Signore, fa di me uno strumento della tua pace
dove è odio, fa che io porti l'amore
dove è offesa, che io porti il perdono,
dove è discordia, che io porti l'unione,
dove è dubbio, che io porti la fede,
dove è errore, che io porti la verità,
dove è disperazione, che io porti la speranza,
dove è tristezza, che io porti la gioia,
dove sono le tenebre, che io porti la luce.
Maestro, fa che io non cerchi tanto
di essere consolato, quanto di consolare,
di essere compreso, quanto di comprendere,
di essere amato, quanto di amare.
Perchè è dando, che si riceve,
perdonando, che si è perdonati,
morendo, che si resuscita a vita eterna.

San Francesco d'Assisi

Uram, tégy a béke eszközzévé,
hogy szeretetet vigyek oda ahol gyűlölet van,
és megbocsássák, ahol bűn van,
hogy egyesítsek, ahol szétválás van
és igazságot hozzak, ahol tévedés van,
hogy fényt vigyek oda, ahol sötétség van,
és örömet vigyek, ahol szenvedés van.
Nem azért, hogy vizsgáztalódjam,
hanem, hogy vigasztaljak;
nem azért, hogy megértsek,
hanem, hogy megértsek;
nem azért, hogy szeressenek,
hanem, hogy szeressek.
Csak ez a fontos,
mert amikor adunk – kapunk,
amikor megbocsátunk – bocsánatot nyerünk,
amikor meghalunk – új életre kelünk.

Assisi Szent Ferenc

DIÓHÉJ

A Weöres Sándor Oktatási Kulturális
és Szabadidős Egyesület kiadványa

Megjelenik 100 példányban

Honlap: www.waldorf-godollo.hu

Főszerkesztő: Fábíán Zsuzsa
Szerkesztők: Forgács Erzsébet, Kecskés Judit,
Kuntz Orsolya és Skoda Mercedesz
Tördelő: Skoda Mercedesz
Lektor: Petricsák Judit

A borítón Anastassia Borodín: *Moralitás*
című festménye látható